

**සැගවුණු දහම යළි පුබුදුන
ආයතී මෙව්නී භාවනාවෙන් ලබන සැනසීම**

සම්පාදනය - නීතිඥ චන්දන සිරිවර්ධන

පූර්විකාව

සැබවින්ම බුදු රජාණන් වහන්සේ විසින් අනුදූන වදාරන ලද්දේ ධර්මය ලිඛිත භාෂාවකින් ගෙනඒම නොව වාචිකව හෙවත් මුඛ පරම්පරාවෙන් ගෙනඒමයි. හේතුව ලිඛිත භාෂාවකින් ගෙනඒමෙන් කලින් කලට විවිධ පුද්ගලයන් විසින් ඒ ඒ පද වලට විවිධාකාර අර්ථකථනයන් දෙන්නට ගොස් දහම් අරුත් වරදවා තේරුම් ගත හැකි බැවිනි. ඒ පද නිරුක්ති නොදන්නාකම නිසාය. එසේ වන්නේ එය නිරුක්ති පටිසම්භිදා ඥානයට ගෝචර වන්නක් මිස කට පාඩම් කිරීමෙන් හෝ දැනුමෙන් හෝ පළපුරුද්දෙන් හෝ ලබාගන්නා හැකියාවක් නොවන බැවිනි. ඒ අඩුපාඩුව තරමක් දුරට හෝ මගහරවා ගැනීම සඳහා මෙහි එන දහම් කරුණු දේශකයාණන් වහන්සේගේ කථන ශෛලියට වඩාත් සමීපව, සරල බසින් සහ අවශ්‍ය තැන්වලදී පද නිරුක්තිද සමගින් ඉදිරිපත් කර ඇත. ඒ පාඨකයාට වඩාත් පහසුවෙන් හා හොඳින් ගෝචර කරගත හැකිවීම පිණිසයි. ඒ හේතුවෙන් ඇතැම් විට මෙහි භාෂාමය අක්ෂර වින්‍යාස, ව්‍යාකරණ දෝෂ තිබිය හැකි වුවත්, ඒවා කිසිසේත්ම ධර්මාවබෝධයට බාධාවක් නොවනු ඇත. භාෂා ඊතිය කුමක් වුවද අවශ්‍ය වන්නේ අදහස තේරුම් ගැනීමයි. මන්ද බුදුන් වහන්සේ විසින් අනුදූන වදාරන ලද්දේ අතීත, වර්තමාන සහ අනාගතය පෙන්වන තුන්කල් නිරුක්තිය (නිරුක්තිපත සූත්‍රය) පමණක් වන අතර ඉතිරි භාෂා නිරුක්තීන් කිසිසේත්ම අනුදූන වදාළේ නැත. සියලු ආකාරයෙන්ම පරිපූර්ණ නොවූවත් යම්තාක් දුරකට හෝ යටකී අඩුපාඩු මගහරවා ගෙන ධර්මාවබෝධය පිණිස මේ ප්‍රයත්නය හේතුවනු ඇතැයි බලාපොරොත්තු වෙමු.

නිමාවක් නොමැති මේ සසරේ කෙළෙස් බැමිමෙහි මිදී

නිව් සැහසීම උදාකර ගැනීමට මේ දෑහම් පොත
හේතු වාසනා වේවා !

සියලු ලෝචාසීන් වෙත නිර්මල දහම් හඬ පැනීරී
බුදු සසුනටත්, රටටත්, ලෝකයාටත් නව මාවතක්
හෙළි කෙරේවා !
බුදු සසුන බබළේවා !

දහම් පිපාසිත සාධු ජනයාගේ දහම් සුව, නිවන් සුව උදෙසා,

නීතිඥ වන්දන සිරිවර්ධන
විසින් සම්පාදනය කර, ධර්ම දානය පිණිස
බෙදාහරින ලදී.
දු.අ. : 071-3046895

**සැඟවුණු දහම යළි පුබුදන
ආයතී මෙහි භාවනාවෙන් ලබන සැහසීම**

ඔබ විසින් කල්ප කාලාන්තරයක් තිස්සේ අනන්ත සංසාරයේදී අවබෝධයෙන් තොරව දැන හෝ නොදැන අන්තර් සමූහය වෙත සිදුකර ඇති දුක් කරදර වද වේදනා, ඔබගේ පාප කමියන් බවට පත් වී, ඒවා දස දහස් ගුණයෙන් වර්ධනය වී වර්තමාන භවයේදී ද, නිවන් දක්නා ජාති දක්වා අනාගත අසීමිත වූ භවවලදී ද ඔබව පීඩාවට පත් කරවමින්, වද වේදනා ඇති කරවමින්, ඔබ පසු පස රියෙහි බැඳී ගොනු පසු පස එන රියසක මෙන් හඹා එමින් පවතින්නේය.

මේ පාප කමී ශක්තිය තමා වෙත විපාක උපදවන විට අවස්ථා හතරක් පසු කෙරෙනු ඇත.

1. පාප කමිය සිදු කෙරෙන මොහොත - කමී අවස්ථාව.
2. ඒ මොහොත ඉක්මුණු තැන් පටන් අනිෂ්ට අරමුණක් මුනගස්වන කුරු මනෝ විශ්වගත ව අපට නොපෙනී ක්‍රියාත්මක වන ධර්ම අවස්ථාව.
3. ලෝකයන්, සත්ත්වයාන් කර්මානුරූපව සැකසෙමින් අනිෂ්ට අරමුණක් මුනගස්වන - ආරම්භන අවස්ථාව (මනසේ රමනයට පැමිණී)
4. ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මන යන ඉන්ද්‍රියන්ට, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම ලෙස ඉෂ්ටානිෂ්ට අරමුණු ස්පර්ශ කරවමින් විපාක සිත් පහළ කරවන මෙන් ම ඉෂ්ටානිෂ්ට වේදනා පහළ කරවන - විපාකාවස්ථාව.

සමහරෙක් මෙම අවස්ථා පිළිබඳව නොයෙකුත් දෘෂ්ටිගතව සිතීම නිසා මේවා මහා දෙවියෙකුගේ ශාප ලෙස සිතති. ඉහත කමී ධර්ම නියාමයන්ට අනුව හැඩගැසෙන විශ්වයේ ද ක්‍රියා කලාප දෙස බලා ග්‍රහ අපල, ග්‍රහ බලපෑම් ලෙස සිතා ග්‍රහයින්ගේ වැඩක් යයි ද සිතති. තවත් සමහරෙක් මේවා ස්වභාව ධර්මයේ හැටි කියා ද සිතති.

අනාවරණ ඥානය ඇති බුදු පියාණන් වහන්සේ, යමෙකු තමා සසර දී දුෂිත මනසකින් කළ පාප කමී බලය සතර ආකාරයකින් ක්‍රියා කර මෙසේ විපාක දෙන අයුරු පෙන්වා වදාළ සේක.

කමමසස කොමිහි, කමම දායාදො, කමම යොනි, කමම බන්දු, කමම පටි සරණෝ ආදී වශයෙන් කමිය මුල්කොට, කමිය දායාද කොට, කමිය උපත කොට, කමිය නැයා කොට, කමිය පිළිසරණ කොට ආදී ආකාරයෙන් මේ දුක් කරදර වලට මුල් වන කමී මූලය පෙන්වා ඇත.

කමී මූලිකව භටගන්තා ක්‍රියාවන්ගේ නොයෙකුත් ප්‍රතික්‍රියා සම්පිණ්ඩනයක ප්‍රතිඵල ලෙස විදිනට සිදුවන දුක්ගැහැට වලදී එම දුක්ඛිත අවස්ථාවලට බොහෝ හේතු කාරක ධර්ම උපයෝගී වීම සිදුවේ. මේ හේතු කාරක වූ කාරණාවලින් සමහර ඒවා අතරින් එකක් හෝ වැලකුවොත් එම දුක් අවස්ථාව එල දීමට ඇති ඉඩකඩ ඇතිවී යනු ඇත. තවත් සමහර කරුණු දුක් කරදර වැඩි වන්නට උපස්ථම්භක වනු ඇත. ඒවාද උපක්‍රම මගින් අඩු කළොත් දුක්ඛිත අවස්ථාව අඩු ලෙස විදීමට හේතු වනු ඇත.

බෙහෙත් වර්, ශාන්තිකමී, අන්‍යෝන්‍ය ආධාර උපකාර, නවීන විද්‍යාත්මක ක්‍රම ආදී දේ ප්‍රයෝග සම්පත්ති වන අතර මේ සියල්ල පාප කමී මුල්කරගෙන භට ගත් දුක් කරදර වලට උපක්‍රමයි. මේවායින් එම දුක් දාහයන්ට හේතු වූ කමී බලවේග දුරස් වෙනවා මිස ගෙවී යාමක් සිදු නොවන බැවින් ඉහත කී උපක්‍රම ක්‍රියාත්මක කළ නොහැකි වූ විටදී නැවත දුක් කරදර ලෙස කවදා හෝ තමන් වෙත දුක් දෙවමින් ඇදී ආ හැකිය.

ඉහත කී උපක්‍රම මගින් කරදර බාධක යටපත් වන අයුරු දකින සමහරු කමී විපාකවල ස්වභාවය නොදැන භෞතිකවාදී අදහස් ගනිමින් මිත්‍යාදෘෂ්ටිගතිකයන් බවට පත් වෙති. කර්මවල එල විපාක නොමැති බව කියති. නමුත් කමී විෂය බුදුවරුන්ට ගෝචර වන අති සියුම් කරුණක් වන අතර එය අවිනිත්‍යයි. සාමාන්‍ය අයට විග්‍රහකර නිම කළ නොහැක.

උපක්‍රම යනු කමී බලවේග තාවකාලිකව යටපත් කරවන ක්‍රියාවලියකි. ප්‍රතිකමී යනු උපක්‍රම නොවේ. ලෙඩට ප්‍රතිකමීය බෙහෙතයි, කියා සමාජ සම්මතයේ කියවුණත් එය ලෙඩට උපක්‍රමය

බෙහෙතයි කියා තේරුම් කර ගත යුතුය. ප්‍රතිකම්‍ය යනු දුක් කරදර ගෙන දීමට හේතු කාරක වූ සියලු ධර්මයන්ට මූලික වූ කම් බලය ගෙවා හරින ක්‍රමයකි.

උපමාවක්

රූපියල් ලක්ෂයක් ණයට ගෙන නොදී සිටින පුද්ගලයෙකුට මුදල් අයිතිකරුගෙන් නොයෙක් කරදර පැමිණිය හැක. මෙම කරදරයෙන් බේරීමට ණය ගත් තැනැත්තා ණයෙන් නිදහස් වීමට උපක්‍රමයක් ලෙස තමා ණයට මුදලක් නොගත්තෙකු ලෙසත්, නිකරුනේ තමාගෙන් කප්පමක් ගන්න උත්සාහ කරන බවත් කියා උසාවියේ නඩුවක් දමයි. ණය දුන් තැනැත්තාට (ණය හිමියා) එය ඔප්පු කළ නොහැකි වූයෙන් ණයකරු නිදහස ලබයි. මේ උපක්‍රමයකි. ණය හිමියාගේ කරදරයෙන් නිදහස් වූවත්, නීතියෙන් කෙසේ ජය ලැබුවත්, හෘද සාක්ෂියට අනුව ණයකරු තමා ණය හිමියාට රූපියල් ලක්ෂයක් ණය ඇති බව සිතින් ඉවත් කළ නොහැකිය. ඒ බව ණයකරු හොඳින් දනී.

මීට ප්‍රතිකම්‍ය වන්නේ ණය හිමියාට එම මුදල පොලිය සමඟ ආපසු ලබාදීම හෝ ණය හිමියා සතුටට පත්ව බලාපොරොත්තුව අතහරින අයුරින් අමතර සහයෝගයක් දීම ආදිය යි. මේ නියම ක්‍රමය යි. මෙසේ උපක්‍රමය හා ප්‍රතිකම්‍ය වටහා ගත යුතුය.

අනන්ත සසරේ පටන් අප කර ඇති පාප කම් ස්ථිරව ම තවත් බාහිර සත්ත්ව කොටසකට කළ අවැඩක්, අසාධාරණයක්, දුක් වේදනාවක් හෝ හිංසාවක් නිසා ම පහළ වූ ඒවාය.

ප්‍රාණඝාතය අන්‍යයෙකු වැනසීමෙන් වේ. හිංසාව ද එසේමය. හොරකම ද සම්මතයෙන් අන්‍යයෙකුගේ දෙයක් ගැනීමෙන් සිදුවේ. කාමමිථ්‍යාවාරය ද අන්‍ය පිරිසකට අවැඩ කිරීමෙන් සිදුවන පාපයකි. මුසාවාදය ද අන්‍යයන් රැවටීමෙන් සිදු වේ. කේලාම් කීම ද අන්‍යයෙකු බිඳවීමට හේතු වීමෙන් සිදු වේ. පරුෂ වචනය ද අන්‍යයන්ට කටුක බව සිදු කරයි. ප්‍රලාපය ද අන්‍යයන් මූළාවෙහි දූමීමෙන් සිදුවේ. ලෝභය ද අන්‍යයන්ට නොදී අසාධාරණ ලෙස සඟවා ගැනීම, අන්‍යයන්ට හිමි දේ සාධාරණව නොදී තමා වසඟයේ තබා ගැනීම ආදියෙන් වේ. ද්වේෂය ද අන්‍යයන් කෙරෙහි දූෂ්‍ය වීමෙන් සිදුවේ. මෝහය, ඉහත පාප ධර්මයන් ගොඩනැගීමටත් එසේම ඉහත පාප ධර්මයන් මෝහය නැගී සිටීමටත් එකිනෙකට හේතුකාරක වේ. මෙය අඤ්ඤමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යයයි.

මෙසේ අන්‍ය සත්ත්වයන් කෙරෙහි කරන අවැඩ, වද හිංසා, දුශ්චරිත, විනාශ ආදියෙන් සිදු කෙරෙන පාප කම්වලින් ආනන්තරිය පාප කම්, ආයථී උපවාද, ධර්මය විකෘති කිරීම ආදිය ප්‍රතිකම් මගින්ද සංසිදුවාලීම දුෂ්කරය. එහෙත් ඒවායේ කම් බලය ද බොහෝ දුරට ආර්ය මෛත්‍රීය වැඩීම තුළින් අඩුකර ගැනීම නියම ක්‍රමය යි.

මෛත්‍රී භාවනාවෙන් පාප බලය ගෙවී යන්නේ කෙසේද? මේ පිළිබඳව විමර්ශනය කිරීමට පළමුව අද අප විසින් මෛත්‍රී භාවනාව කරන අයුරු නිවැරදි දැයි විමසා බැලිය යුතුය.

“දැන් ඉන්න මිනිස්සුන්ට මෛත්‍රී වඩන්න ගියොත් ඔක්කොම දාල කැලේට යන්නයි වෙන්නේ. ඉතේ රෙද්ද වත් තියෙන්නේ නැහැ. ආයුධ බීම තැබුවොත් රටත් සතුරන්ට දීල වහල්ලු වෙන්නයි වෙන්නේ. මෛත්‍රී වඩන අයට මනුෂ්‍යයෝ ප්‍රිය කරනවලු. අමනුෂ්‍යයෝ ප්‍රිය කරනවලු. ආයුධවලින් කපන්න කොටන්න බැරිලු. වස විස ශරීරගතවී මැරෙන්නේ නැතිලු. කවුද එහෙම කෙනෙක් ලෝකේ ඉන්නේ ? සමහර අය කියනව කරණිය මෙත්ත සූත්‍රය කියන කොට භූතයො කරදර කරනව වැඩියි, ගෙවල් වල නිතර කියන්න එපා කියලා.”

මේ වගේ කථා අද අපට බොහෝ විට අසන්නට ලැබෙනවා. මෙහෙම කියන අයට මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකයො කියල දොස් කියලා පුළුවන්ද? අපි හිතල බලන්න ඕන, සමහර අය එහෙම කියන්නේ හේතුවක් ඇතිව ද කියල. බුද්ධ වචනය කිසි විටක බොරු වෙන්න බැහැ. විමසා බලන විට පෙනී යන්නේ ත්‍රිපිටක ධර්මය හෙවත් පාලි පෙළ දහම තුළ පෙන්වා තිබෙන මෛත්‍රී භාවනාව අප විසින් නොකරන බවයි. ඒ වෙනුවට ගතානුගතිකව පැවත එන ලෞකික මෛත්‍රී භාවනාවකුයි දැනට අප භාවිතා කරන්නේ. ප්‍රතිඵල නොලැබෙන්න හේතුව මෙයයි.

ධම් සංගායනා මගින් නිර්මල බුද්ධ වචනය ඔප් නංවා ගෙන දිවි දෙවැනි කොට රැක ගෙන ආ උත්තරීතර මහා සංසරත්තයට හද බැති නමස්කාරයෙන් යුතුව ඒ ත්‍රිපිටක ධර්මත්තය හෙවත් පාලි පෙළ දහම තුළ ගැබ්වූ සැඟවුණු දහම් කරුණු මගින් ආයච්චි මෙම ක්‍රියා කුමක් ද කියා විමසා බලා වටහා ගනිමු.

ආයච්චි මෙම ක්‍රියා භාවනාව රහත් මගඵල උපදවා ලෝකෝත්තර මාර්ගඵල, ධ්‍යාන, අභිඤ්ඤා සමගින් උත්තරීතර ප්‍රතිඵල කෙළවර කොට ඇති අතර, ලෞකික වූ ආනිශංස ඵකොළහක් ද ගෙන දෙන බව පිරුවානා පොත් වහන්සේ තුළ එන දුතීය මෙන්න සූත්‍රයෙහි පෙන්වා දී ඇත.

එනම්,

- 01 සුවසේ නිදයි.
- 02 සුවසේ පිබ්බෙයි.
- 03 නපුරු හීන නොදකියි.
- 04 මනුෂ්‍යයෝ ප්‍රිය කරයි.
- 05 අමනුෂ්‍යයෝ ප්‍රිය කරයි.
- 06 දෙවියෝ ආරක්ෂා කරයි.
- 07 ගින්නෙන්, වස විස ආදියෙන්, අවි ආයුධ වලින් විපත් නොවේ.
- 08 වහා සිත සමාධිගත වේ.
- 09 මුඛ වර්ණය පැහැපත් වේ.
- 10 නුමුළාව කලුරිය කරයි. (එනම් මුළාවට පත්නොවී, මනා සිහිබුද්ධියෙන් යුතුව කාලක්‍රියා කරයි. කලු + කිරිය = කලුරිය, කාලය නතර විය. කාලයත් සමග ඉදිරියට ක්‍රියාත්මක නොවන බව)
- 11 මෙලොවදී උත්තරීතර අරිහත්වයට පත්නොවුන හොත් බඹ ලොව ඉපිද සසර ගමන කෙළවර කරයි.

සංයුක්ත නිකායේ බොහෝ සූත්‍ර දේශනාවල පෙන්වා ඇති කරුණක් නම් සෑම බෞද්ධ ධර්මිකයකුට ම විවේක නිශ්‍රිතය, විරාග නිශ්‍රිතය, නිරෝධ නිශ්‍රිතය, (නිශ්‍රිත යනු නිදහස් / රාගයෙන් තොර බවයි.) වොස්සග්ග පරිනාමී හෙවත් නිවනට නැමී සිටින්නේය. අප විසින් අද කරන මෙම ක්‍රියා භාවනාව මීට අනුකූල දැයි සිතා බැලීම වටී.

“සියලු සත්ත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා”

මෙයින් අපට හැඟී ගියේ කුමක්ද? කිසිම සත්ත්වයෙකුට කායික මානසික දුක් කරදරයක් නැතිව සැනසිල්ලේ ජීවත් වෙන්න ලැබෙත්වා කියා නේද?

“නිරෝගී වෙත්වා”

කියන විට කොත්තමල්ලී උගුරක් බොන්න තරම්වත් වන රෝගයක් නැතිව ජීවත් වෙන්න ලැබේවා, එසේම සෑම සත්ත්වයෙකුටම ජීවත්වන්න ලැබේවා කියා නේද?

“සුවපත් වෙත්වා”

කියන විට එකම රඟ මඩලක් මෙන්, මංගලය උත්සවයක මෙන් සතුටින් ඉපිලෙමින් ප්‍රිය මුහුණින් කායික ව මානසික ව සුසුම් නොහෙළා ජීවත් වෙන්න ලැබෙත්වා කියා නේද?

“දුකින් මිදෙත්වා”

කියන විට, පෙර පරිදිම සත්ත්වයන් විදින කායික මානසික වූ ලෞකික දුක් කරදර වලින් මිදී සාමයෙන් සමාදානයෙන් ජීවත්වෙන්න ලැබෙත්වා කියා නේද?

මෙබඳු ලෞකිකත්වයක ලෝක සත්ත්වයා බැඳ තබන්නට පතනවා නම් මෙය රාග නිශ්‍රිත ද? විරාග නිශ්‍රිත ද? කාමාස්වාද වූ ලෞකිකත්වයක බැඳෙන සත්ත්වයාට ලැබෙන්නේ කුමන කායික මානසික සහනයක් ද? ලෞකික වූ සහනය විවේකය අතුරුදන් කර අසීමිත ආස්වාදයක් ඉල්ලමින් සිත

විසුරුවනු ඇත. ලෝක සත්ත්වයා පැවැත්මක බඳවන පැතුමක් ම මෙයින් කෙරෙන හැටි පෙනේ. එසේ නම් එය රෝධ නිශ්චිත මිස නිරෝධ නිශ්චිත නොවේ. පැවැත්මක බැඳෙන පැතුම සංසර්ග පරිනාමී වනු මිස කෙසේ වත් වොස්සග්ග පරිනාමී නොවේ. එනම් නිවන් මගට නොනැමේ.

මේ අද, අප කරන මෙත්තා භාවනාවයි. තවද, මෙත්තා නම් මිත්‍රත්වයයි යන්න තවත් කියමනකි. මිත්‍රත්වය යනු එකිනෙකා කෙරෙහි ලෙන්ගතු බවින් බැඳීමකි. මෙවැනි මිත්‍රත්වයකින් සංසනිකාය දෝෂ හටගනී. එනම් "සං" නැමති එකතුවීමෙන් හටගන්නා දෝෂ හෙවත් යාඵ මිත්‍රකම් හටගත් විට ඒ ඒ යහළුවන්ගේ වාසියට පැත්ත ගන්න සිදුවේ. මෙසේ ලෝභය මුල්කරගෙන ලෝකයාට ලොකිකව හිතවත්වීම නිවන් මග නොවේ. ඒවා පින් වලට ද නොවැටෙයි. නිවනට නොගැලපේ. ප්‍රඥාවන්තයෝ අනුමත නොකරති. එමනිසා එවැනි මිත්‍රත්වයක් මෙත්තාව යැයි පිළිගත්විටම අප ආර්ය මෙත්‍රියෙන් බැහැරවී යනු ඒකාන්තය.

සංයුක්ත නිකායෙහි මාරධිකු සූත්‍රයේ මෙසේ පෙන්වා ඇත.

තණ්හා මාර දුවගේ ප්‍රශ්නය :

ශෝකයට බටුයෙහි ද? (ශෝකයට බැස්සද?)

වනෙහි සිතිවිලි සිතති ද? (වනාන්තරගත වෙලා හිත හිතා ඉන්නවාද?)

වස්තුවක් පැරදුනෙහිද? (සුදුවට ගොස්, ඔට්ටු අල්ලන්නට ගොස් බලාපොරොත්තු වූ දෙයක් නොලැබී පරාජයට පත්වූයේද? රාජ්‍යය පැරදුනේද?)

වැලි පතමින් හිඳිති ද? (යළි යළිත් ප්‍රාර්ථනා කරමින් ඉන්නවාද? කොහොමද ඒක යළිත් ලබාගන්නේ? මට හරි වැඩෙන වුනේ! මගේ අහවල් දෙය නැතිවී ගියා! ... ආදී ලෙස)

ගමිනි කිසියම් අපරාධයක් කළෙහි ද? (කාටවත් කරපු අපරාධයක් ගැන ශෝක වෙවී කල්පනා කර කර ඉන්නවාද?)

කිසිවෙකු හා ඔබගේ මිත්‍ර භාවයක් නො සැපයේ ද? (ඉහත කාරණා නිසා ලෝකයා ශෝකවෙති. ඔබත් ඒනිසාද මේ කාගෙවත් එක්කලා මිත්‍රභාවයක් නැත්තේ, කතා බහක් නැත්තේ? මේ ලොකික පුද්ගලයන් ගන්නා අදහස් තමයි බුදු රජුන්ගේ අහන්නේ.)

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ :

මම ප්‍රිය ස්වරූප, සාත ස්වරූප (පංචකාම ආස්වාදයට සම්බන්ධ ප්‍රිය, ශාන්ත, මධුරස්වභාවය) ඇති ක්ලේෂ සේනාව දිනා හුදෙකලාව ධ්‍යාන කෙරෙමින් අභිමතාර්ථයාගේ පැමිණීම වූ ද හෘදය ශාන්තිය වූ ද රහත් ඵල සුවය අවබෝධ කළෙමි. එබැවින් මහජනයා සමඟ මිත්‍රත්වයක් නොකරමි. කිසිවෙකු හා මගේ මිත්‍රත්වයක් ද නො සැපයේ. මහා වීර වූ තථාගතවරයෝ සද්ධර්මයෙන් සත්ත්වයන්ට එතෙර වීමට මග පෙන්වත්. නුවණැතියන්ට ධර්මයෙන් එතෙර වීමට මගපෙන්වන කල්හි කවර ඊර්ශ්‍යාවක්ද?

සංයුක්ත නිකාය : සක්ක සූත්‍රය

සක්ක යක්ෂයා :

අනුන්ට අනුශාසනා කෙරෙයි යන යමක් වෙද? (එබඳු වැඩ පිළිවෙලක් ඇත්ද?) සියලු තැන් හි ප්‍රහීන වූ කෙළෙස් ගැට ඇති වෙසෙසින් මිදුන ශ්‍රමණ වූ තොපට එය නො මැනවි.

බුදු පියාණන් :

එම්බා සක්ක, යම්කිසි කාරණයකින් සංවාස හෙවත් මිත්‍ර ධර්මය හට ගනී ද, සුප්‍රාඥ නම් යහපත් වන්නා වූ මනා නුවණැති තෙමේ එයට සිතින් අනුකම්පා කරන්නට නො නිසියි. එහෙත් පහත් සිතින් අනුන්ට අනුශාසනා කෙරෙයි යන යමක් වේද? එයින් බැඳීමක් හෙවත් මිත්‍රභාවයක් ඇති නොවේ. එයම අනුකම්පාවයි, කරුණාවයි, මෙන්තාවයි.

ඉහත පෙන්වූ පෙළ දහම් සූත්‍ර දෙකෙන් නියම ආයඝී මෙමත්‍රිය, කරුණාව, අනුකම්පාව තේරුම් ගත යුතුය. මෙසේ ධර්මය හා අධර්මය හඳුනාගෙන නියම ආයඝී මෙමත්‍රී භාවනාව වැඩුවොත් හේතු වාසනා ඇති පින්වතුන් මුලදී කී එකොළස් ආනිශංස ලබන බව නිසැකව ම කිව හැකිය.

ඒ සඳහා පෙළ ධර්මානුකූලව සාදා ඇති කම්ප්ථාන පහත පළ කරන බැවින් මනා සේ අර්ථ වටහා ගනිමින් දුෂ්චරිතයෙන් දුරුව ඔබත් වඩා බලන්න. ලෝක සත්ත්වයා සසර අතරමං කරන අදහස් ගැනීම අප්‍රමාණ මෙන් සිත නොවන බවද වටහා ගන්න. නිවන අරමුණු කොට ආනිශංස දකිමින් ලෝකය පිළිබඳව ආදීනව දකිමින් ලෝක සත්ත්වයා සසර දුකින් මුදවාලීමේ මහා ආශිර්වාද සහිත අදිටනින් යුතුව වඩන මෙන් භාවනාව ම අප්‍රමාණ කුසල බලයෙන් යුතු වේ.

එසේම අනන්ත සංසාරයේ සත්ත්වයෙකුට සිදු නොකළ ආශිර්වාදයක් අප්‍රමාණ සතුන් කෙරෙහි පතුරුවන විට ඉන් නැගෙන ශාන්ති මාත්‍රය වුවද අප්‍රමාණ වේ. මේ අප්‍රමාණ ආශිර්වාදය පතුරුවන විට ලෝ සතුන් නොදන සිටියත් මේ මහා සෙත් බලය ඔවුන් කෙරෙහි පිහිටනු ඇත.

සත්ත්වයෙකු අනන්ත සසරෙහි කරන ලද පින් වල කම් ශක්තිය අප්‍රමාණව ඔවුන්ගේ කම් ශක්ති භවයන්හි තිබුණත් හේතු ඇති විටම මිස ඒවා ඔවුන් කරා නොඇදෙනු ඇත. තිරිසන්ගත මෙන්ම අවිචිත සත්ත්වයන්ට පවා දෙවි ලොව දෙවි සැපය දීමට හේතු වන පුණ්‍ය ශක්ති තිබුණත් දුර්ගති භවයක සිටින තුරු එම ශක්ති ක්‍රියාත්මක නොවේ. සුදුසු සුගතියක උපන් කල්හිම ඒ පුණ්‍ය ශක්ති කම්පානුරූපව ඇදී විත් විපාක ගෙන දීම කම් නියාමයකි. ඔබ විහිදුවා හරින අප්‍රමාණ වූ ආයඝී මෙමත්‍රී බලය ද ලෝක සත්ත්වයන්ගේ පුණ්‍ය ගබඩාවල තැන්පත් වන බැවින් එම ලෝ සතුන්ට අනන්ත සසරේ පටන් ඔබගෙන් වූ යම් අවැඩක්, අසාධාරණයක්, දුෂ්චරිතයක්, හිංසාවක් වේ නම් ඒවාට අනන්ත මෙන් ආසිරි බල ඔවුන්ගේ පුණ්‍ය ගබඩා වෙත යොමු කිරීමෙන් තමා කරා ඒමට නියමිතව තිබූ පාප කම් බල බොහෝ ප්‍රමාණයක් ගෙවී යනු ඇත. ආයෙඝීපවාද, ආනන්තරික පාප කම්වල ශේෂයන්ද බොහෝ දුරට අඩු වනු ඇත.

ග්‍රහ අපල කීවත්, අහුත වෝදනා, කාලකණ්ණිකම් කීවත්, ස්වභාව ධර්මයෙන් ඇදී එන බව කීවත්, දේව කෝප, යක්ෂ උපදු කීවත් මේවාට මූල සාධක වූ පාප කම් බල ගෙවී යන බැවින් මෙමගින් සියලු අසහනයන්ට ශාන්තිය පෙනී පෙනීම ඔබ වෙත ළඟාවනු ඇත.

පහත දී ඇති කම්ප්ථාන තනිව හෝ සාමූහිකව සජ්ඣායනා කරන්න. පැය කාලකට වැඩියෙන් කැමති වේලාවක් අර්ථවත්ව වටහා ගනිමින් වඩන්න. අර්ථවත්ව තේරුම් අරගෙන වඩපු තරමටයි ප්‍රතිඵල ලැබෙන්නේ. පින්වතුන්ගේ පහසුව සඳහා දිශාවන් යොදාගන්නා ආකාරය දක්වෙන රූ සටහනක්ද, ඒ ඒ කර්මස්ථාන වචන වල පරමාර්ථ අර්ථයන්ද අනුපිළිවෙලින් විග්‍රහාත්මකව දක්වා ඇත.

මෙන්න එම කමිස්ථාන වාක්‍ය :

පෙරදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
පෙර අනුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
දකුණුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
දකුණු අනුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
පසුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
පසු අනුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
උතුරුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
උතුරු අනුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
යටදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
උඩුදිග වසන සත්ත්වයෝ ද,
මේ මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ (අවශ්‍ය නම් යොදන්න.)
සංසාර දුකෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර රෝගයෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර භයෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර ගින්නෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර දාහයෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර ශෝකයෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර රාගයෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර ඛේමයෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර සයුරෙන් මිඳෙත්වා
සංසාර කතරින් මිඳෙත්වා
සංසාර අඳුරෙන් මිඳෙත්වා
නිබ්බාන පරම සුඛයෙන් සුඛිත තර වෙත්වා ...///

පුද්ගලිකව වෛර කරන, දුක් දෙන, අසහනකාරීව වද වේදනා දෙන කෙනෙකු ඇත්නම් උදේ සවස () වරහන් කළ කොටස ගෙන ඒ වෙනුවට,

“මාගේ සහෝදරයා වන (නම යොදන්න)”

“මාගේ නැන්දා වන (නම යොදන්න)”

“මාගේ බිරිඳ වන (නම යොදන්න)”

“මාගේ සැමියා වන (නම යොදන්න)”

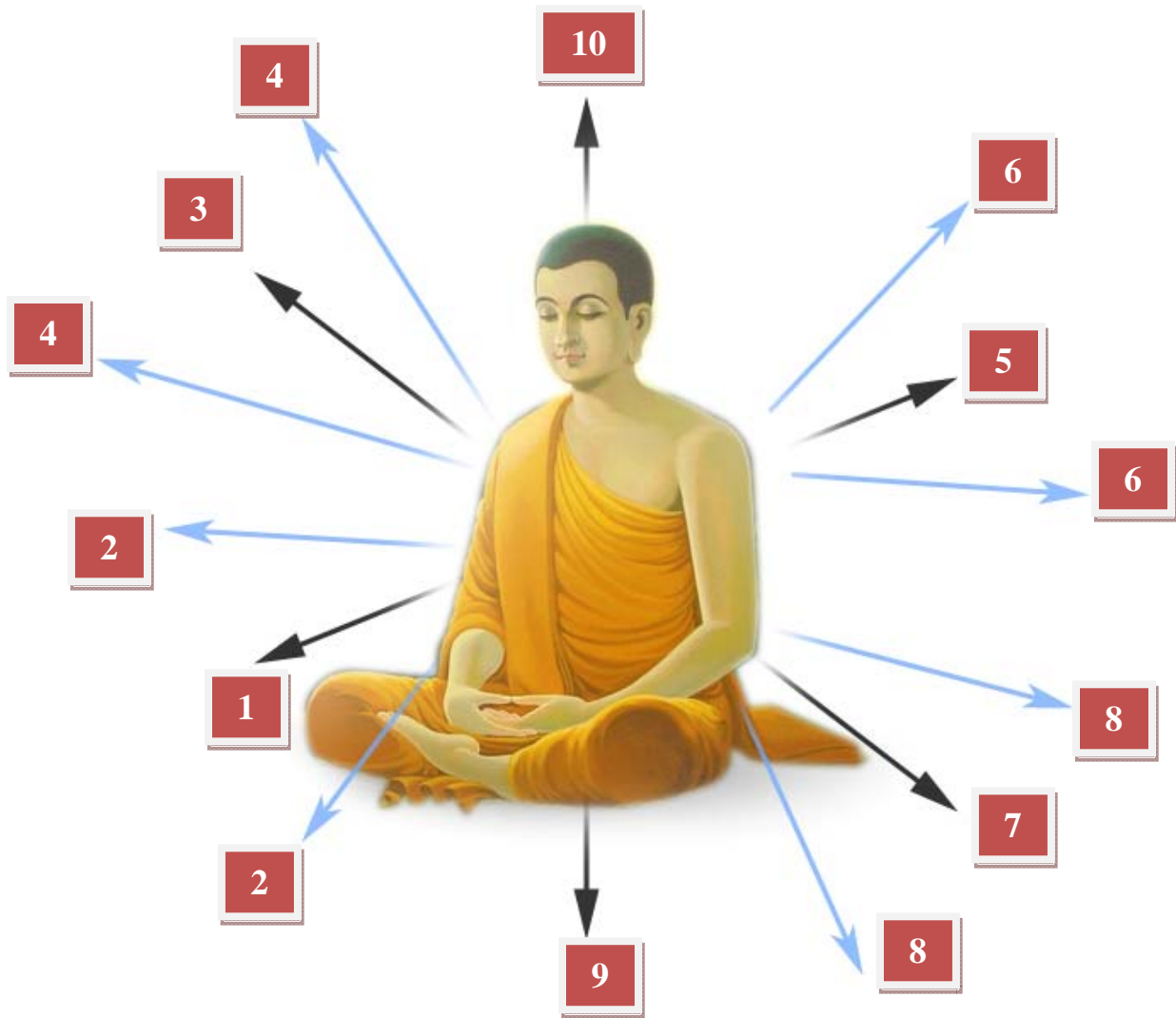
ආදී ලෙස ගෙන “සංසාර දුකෙන් මිදෙන්නවා”

ආදී ලෙස මේ භාවනාව වඩන්න. විනාඩි 20 ක් පමණ නින්දට පෙරද, නින්දෙන් අවදි වී උදෑසනද මෙසේ ටික කලක් වඩන විට මේ භාවනාවේ අප්‍රමාණ මෙන් බලය ඉදිරියේ ඔවුන් වෛරය අත්හැර ගෞරව කරන අයුරු ඔබට ම අත්දැකිය හැකියි.

මෙමග්‍රී භාවනාවේදී දිසාව යොදාගන්නා ප්‍රධාන ක්‍රම දෙකක් ඇත. එකක් ලෝක සම්මතයේදී ස්වාභාවිකව දිසාව බලන ක්‍රමයයි. අනෙක ධර්මය අනුව ආර්ය මෙමග්‍රී භාවනාවේදී දිසාවන් අර්ථ දැක්වෙන ක්‍රමය වන අතර එයද ආකාර දෙකකට විග්‍රහ කෙරේ. ලෝක සම්මතයේදී පෙරදිග යනු හිරු පායන නැගෙනහිර ලෙසත්, දකුණු දිග දකුණු දිසාව ලෙසත්, පසුදිග බටහිර ලෙසත්, උතුරු දිග උතුරු පැත්ත ලෙසත්, ඊසාන, ගිනිකොන, නිරිත දිග, වයඹ දිසාවන් අනුදිසාවන් ලෙසත් යොදා ගනී. නමුත් මෙන් වැඩිමේදී එය අනන්ත අප්‍රමාණ සත්ත්වයන්ට කරන මෙන් වැඩිමක් නිසා මේ ලෙසට ලෝකය සීමා නොකෙරේ. ලෝක සම්මත දිසාව පෘථිවිය වැනි ලොව ඉර හඳ පායන ලෝක වලට පමණක් සීමාවේ. තවද එවැනි වෙනත් ඉර හඳ පායන ලෝකවල නැගෙනහිර, බස්නාහිර ආදී දිසාවන් අපේ නැගෙනහිර, බස්නාහිර ආදී දිසාවන් නොවේ. එසේම ලෝකාන්තරික නරකය වැනි ඉර හඳ නොපායන ලෝකද ඇත. එබැවින් සියලු සත්ත්වයන්ට මෙන් වැඩිමේදී දිසාවන් සීමා නොකෙරෙන අතර අප්‍රමාණ දිසාවන් මුල්කර ගනී. එවිට කලින් කී ලෝක සම්මත දිසාවන් ද ඒ කුළට ඇතුළත්වේ.

ධර්මය අනුව,

- තමා කොතැනක සිටියත්, එම සිටින ස්ථානයේ සිට බලනවිට ඉදිරිපස දිසාව - පෙරදිග දිසාව ලෙසත්,
- එම දිසාව දෙස දිසාවන් දෙක හෙවත් දෙපැත්ත - පෙර අනුදිග ලෙසත්,
- තමාගේ දකුණු අත පැත්ත දිසාව - දකුණු දිග ලෙසත්,
- එහි දෙපැත්තට ඇති දිසාවන් දෙක - දකුණු අනුදිග ලෙසත්,
- තමාගේ පිටුපස පැත්ත දිසාව - පසුදිග ලෙසත්,
- එහි දෙපැත්තට ඇති දිසාවන් දෙක - පසු අනුදිග ලෙසත්,
- තමාගේ වම් අත පැත්ත දිසාව - උතුරු දිග ලෙසත්,
- එහි දෙපැත්තට ඇති දිසාවන් දෙක - උතුරු අනුදිග ලෙසත්,
- තමාගේ යට පැත්ත දිසාව - යට දිග ලෙසත්,
- තමාගේ උඩ පැත්ත දිසාව - උඩුදිග ලෙසත් යොදා ගැනේ.

1. පෙරදිග	3. දකුණුදිග	5. පසුදිග
2. පෙර අනුදිග	4. දකුණු අනුදිග	6. පසු අනුදිග
7. උතුරුදිග	9. යටදිග	10. උඩුදිග
8. උතුරු අනුදිග		

මෙසේ දිසාවෙන් දිසාවට හිත යොමු කර මෙත් වැඩීම, ආර්ය මෙහි භාවනාවේ එක් ක්‍රමයක් වන වෙනෝ විමුක්ති ක්‍රමය වන අතර එය මතු දිවැසට උපනිශ්‍රය වේ. මෙහිදී ඒ ඒ දිසාවන්ට එකින් එක සමාධිය වැඩෙන අතර පසු කලෙක සමාධියෙන් දස දිසාවන් දිවැසින් බැලීමට පෙරහුරුවක් ලැබේ. ධ්‍යාන, අභිඤ්ඤා පැත්ත වර්ධනය කිරීමේ හැකියාවක් මෙම ක්‍රමය මගින් ලැබේ.

කර්මස්ථානයෙහි සියලු ලෝක සියලු සත්ත්ව යන්තෙහි පරමාර්ථයද දැන ගැනීම වටී. වර්තමානයේ “සත්ත්ව” කියන විට ඔළුව, අත්පා, ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරය ආදී හැඩරුවක් ඇති යම්කිසි ආකාර හැඩයක් ගන්නා කොට්ඨාස “සත්ත්ව” යැයි අදහස් කිරීමට පුරුදුවී ඇත. නමුත් මේ ආකාරයට “සත්ත්ව” යැයි මුල් බැස ගත් විට සත්ත්වයන්ගේ ආකාරය අනුව විවිධාකාර සත්ත්වයන් අරමුණු වේ. එවිට සිත හැම වෙලේම විකෘෂිත භාවයන්ට පත්වී එක එක ආකාරයන්ට බසී, සිත විසිරේ. නමුත් ධර්මය අනුව, සියලුම අයට පොදුවේ “සත්ත්ව” යැයි කියන්නේ අවිද්‍යා තෘෂ්ණා සහගතව ලෝකයට ඇලුම් කිරීම නිසයි. ලෝකය “සත්” භාවයෙන්, ප්‍රිය භාවයෙන්, යහපත් යැයි අරගෙන එයට ඇලුම් කිරීම නිසා “සත්ත්ව” වේ. එනම් “ස්ව” තත්ත්වයයි, තමා ඇතිකරගත් තත්ත්වයයි, මුළාවයි. ඇසට

ඇලුම් කරනවා, රූපයට ඇලුම් කරනවා. ඒ ආකාරයට කනට - ශබ්දයට, දිවට - රසයට, නාසයට - ගන්ධයට, ශරීරයට - ස්පර්ශයට, මනසට - ධර්මයන්ට ඇලුම් කරනවා. මෙසේ ලෝකයට ඇලුම් කරනවා. මෙසේ "මම" ට ඇලුම් කිරීම නිසා සහ "මගේ" කියා ඇලුම් කිරීමෙන් සත්ත්ව හටගනී. එබැවින් ඇලීම නිසා "සත්ත්ව" කියන විට එයට නිශ්චිත හැඩරුවක් කියන්න බැහැ. කොයි හැඩ රුවෙන් සිටියත් ඇලීම් සහගත භාවය නිසා "සත්ත්ව" වේ. "සත්ත්ව" වෙලා ඉන්න තාක් සැරිසැරීමත් සසර ගමනත් ඇත. මේ නිසා පහළවන විපාකස්කන්ධයක් ඇත්ද සත්ත්වයාගේ විපාකස්කන්ධයයි. "සත්" තත්ත්වයෙන් මිදුන විට සසර ගමනත් ඉවරයි. එනම් නිවනයි. ඇලුම් කරන නිසා තමයි සසර ගමනත්, දුකත් පහළ වන්නේ. ඇලුම් කළා යනු දුකට ඇලුම් කළා වේ. එමනිසා කෙබඳු හැඩරුව තිබුණත්, කෙබඳු උස මහත තිබුණත්, කෙබඳු ආකාර වුනත්, කොතැනක සිටියත් ඇලුම් කිරීම නිසා "සත්ත්ව" වේ. "සත්ත්ව" යන්න දැකිය යුත්තේ මේ අදහසිනි. "සියලු සත්ත්ව" කියන විට තිස් එක් තලයේ සතුන් පමණක් නොව අනන්ත අප්‍රමාණ සත්ත්ව සිටින සතුන්ද අයත් වේ. තිස් එක් තලය යනු එක් සත්ත්වලක් පමණි.

සියලු ලෝක : සතුන් ඇසුරු කරන්නේ ලෝකයයි. ලෝකය යනු ඇස, රූපය, වක්ඛු විඤ්ඤාණය, වක්ඛු සම්පස්සයෝ, වක්ඛු සම්පස්සජා වේදනාවෝ, කන, ශබ්දය, සෝත විඤ්ඤාණය, සෝත සම්පස්සයෝ, සෝත සම්පස්සජා වේදනාවෝ, නාසය, ගන්ධය, සාන විඤ්ඤාණය, සාන සම්පස්සයෝ, සාන සම්පස්සජා වේදනාවෝ, දිව, රසය, ජීවහා විඤ්ඤාණය, ජීවහා සම්පස්සයෝ, ජීවහා සම්පස්සජා වේදනාවෝ, කය, ස්පර්ශය, කාය විඤ්ඤාණය, කාය සම්පස්සයෝ, කාය සම්පස්සජා වේදනාවෝ, මන, ධර්මයෝ, මනෝ විඤ්ඤාණය, මනෝ සම්පස්සයෝ, මනෝ සම්පස්සජා වේදනාවෝයි. ස්පර්ශයන්ගේ ඡන්දරාගයෙන් බැඳී එකතුවීම සම්පස්සයෝයි. ස්පර්ශයන්ගේ ඡන්දරාගයෙන් බැඳී එකතුවීම නිසා හටගන්නා වේදනා, සම්පස්සජා වේදනායි. සත්ත්වයා ඇලුම් කරන්නේ මේ ටිකටයි. එමගින් මේවා සමග බැඳීම් ඇති කරගනී. මේ නිසා ගොඩනැගුණු ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මන යන මේවා අභ්‍යන්තර ලෝකවන අතර රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම යන මේවා බාහිර ලෝකයි. සියලු ලෝක යන්නෙන් මේ බාහිර හා අභ්‍යන්තර ලෝක දෙකද අදහස් වේ. මෙවිට විපාකස්කන්ධයක්ද, ඒ විපාකස්කන්ධයන් නිසා ඡන්දරාගයෙන් ඇලුම් කිරීම සිදු කරයි නම් බැඳුණු "සත්" තත්ත්වයටද සම්බන්ධ වේ. එබැවින් පංචස්කන්ධය සියලු ලෝකයි. පංචස්කන්ධයෝ ඡන්දරාගයෙන් බැඳීම නිසා සියලු සත්ත්ව වේ. සියලු ලෝකයන් හැඳෙන්නේ අප කරන ලද සංඛාර වලට අනුවයි. පුණ්‍යාභි සංඛාර ගොඩනැගීම මගින් ඉෂ්ට, ප්‍රිය අරමුණු ගෙන දෙයි. ඒවා සැප ඇති කරයි. අපුණ්‍යාභි සංඛාර මගින් හටගන්නා ලෝක අනිෂ්ට, අප්‍රිය අරමුණු ගෙනදේ. එමගින් දුක ඇති කරයි. ආනිඤ්ජාභි සංඛාර මගින් උපේක්‍ෂා සහගත අරමුණු ගෙනදේ. එනම් ලෝකික වශයෙන් බොහෝ කලක් ආයුෂ ඇති අරූප තලයන්ටත්, ලෝකෝත්තර වශයෙන් කිසිම උපතකට හේතු නොවන සැප, දුක, උපේක්‍ෂා යන වේදනා තුනම ඉක්මවා ගිය තැනටත් පත්වේ. එනම් අභිසංඛාර ඇසුරු කිරීම නිසා සත්ත්ව හටගනී. උපාධානය නිසා අභිසංඛාර ගොඩ නැගේ. "සත්" තත්ත්වය ඉවරවුනොත් අභිසංඛාරත් ඉවරයි. නමුත් පංචස්කන්ධය ඇති නිසා අර්හත්වයේදී උපාධානයෙන් නිදහස් වුනාට විපාකස්කන්ධයෙන් හෙවත් පංචස්කන්ධ දුකෙන් නිදහස් නොවේ. එය පිරිනිවන්පාන තෙක් ඇත. ඒතාක් ඒකේ දුක ඇත. මෙසේ පංචස්කන්ධය හා උපාධානස්කන්ධය යන දෙකම දුක්කස්කන්ධයක් බව තේරුම් ගත යුතුය. සංයුක්ත නිකායේ 4 වන කොට්ඨාසයේ එන බාහිර අනිච්ඡ සූත්‍රය, බාහිර දුක්ඛ සූත්‍රය හා බාහිර අනත්ථ සූත්‍රය යන සූත්‍රවලදී දුක්කස්කන්ධය බාහිරට සම්බන්ධවන හැටි පැහැදිලිවම විග්‍රහ කර ඇත. මේ ලෝකයේ කෙසෙක් තරම් ප්‍රමාණයක්වත් දුක ඉවත් කරපු තැනක් එහි නැත. එහිදී බාහිර දේවල් වල අනිච්ඡතාවය, දුක්ඛතාවය හා අනත්ථතාවය පෙන්නවයි.

මම ද සියලු ලෝක සියලු සත්ත්වයෝ :- මෙහිදී ලෝක සත්ත්වයා ආත්ම දෘෂ්ටියෙන් ගත් "මමෙක්" ඇත. ලෝක සත්ත්වයා "මම" කියා කතා කරන්නේ ආත්ම දෘෂ්ටියෙන් අරගෙනයි. නමුත් යනාර්ථයෙන් ගත්විට ආර්ය ධර්මය තුළදී ආත්ම දෘෂ්ටියෙන් නොගනී. නමුත් ලෝක සම්මත ස්වභාවයේදී කතාකරන්නට වෙනත් වචනයක් නැති නිසා එහිදී පමණක් "මම" යන්න හඳුන්වාදීම සඳහා යොදා ගැනේ. ආත්ම දෘෂ්ටියට නොවැටී "මම" කියා ගනී. යම් තරමක් ඒ දෘෂ්ටියෙන් මිඳෙන තාක් "මම" යන්න යොදාගනී. දෘෂ්ටිය බිඳුණු පසුවත් "මම" යන්න යොදා ගන්නේ "මම" යන්නෙහිත් යම් ප්‍රමාණයකට කෙළෙස් ඇත්නම් "මම" ද එයට අයිතිවන නිසාය. මේ දෘෂ්ටිය ඇරිලා නැතිනම්, පූර්ණ කරලා නැතිනම් අර්හත්වයට යනතෙක්ම ශේෂ වශයෙන් ඇත.

අප විසින් සිදුකළ පාප කර්ම නිසා නිපදවෙන ලෝකයක් ඇත්නම් ඒවා අනිෂ්ට, අප්‍රිය අරමුණු ගෙනදේ. ඒ අරමුණු ඇසුරු කළ විට දුක් වේදනා ඇතිවේ. එවිට විපාක වේදනාවත් ලෙස දුක් වේදනා

විදින්නට සිදුවේ. සංඛාර ලෙස ගොඩනැගෙන්නේ දුක්කස්කන්ධයකි. එවිට සංඛාර නිසා වන වේදනා විදින්නට සිදුවේ. එසේම විපාකස්කන්ධයද (පංචස්කන්ධය) දුක්කස්කන්ධයකි. එමනිසා කොටසක් දුක්කස්කන්ධය කියා, කොටසක් දුක්කස්කන්ධය නොවේ යැයි කීවොත් ඒක හරියට අලියාගේ කකුලක් අතගා බලා අලියා වංගෙඩියක් වගේ කිව්වා හා සමානයි. එය අලියා විග්‍රහ කිරීමක් නොව අලියාගේ කොටසක් විග්‍රහ කිරීමකි. අන්න ඒ වගේ පංචස්කන්ධය දුක නෑ, පංචඋපාධානස්කන්ධය දුකයි කීවොත් වැරදියි. ඒක මූළාවක්. යතාර්ථය දැකිය යුතුයි. සියලු ලෝක ලෙස හඳුන්වන විට විපාක ලෝකයන් ඇතුළුව සියල්ල අයිතිවේ. ඒ විපාක ලෝකයට ඇලුම් කිරීම නිසා හටගන්නා සත්ත්ත්වයන්ද එයට අයිතියි. එබැවින් සියලු ලෝක / සියලු සත්ත්ව ලෙස විපාකස්කන්ධයක්ද ඇත්නම් ඒවාටත් මෙහි කර සෙන් කරන්නේ ඒවත් සුද්ද වී, ඉවර කර ඉවත් කරන්නයි. අනිෂ්ට, අප්‍රිය අරමුණු ඇසුරු කළාමයි දුක්කස්කන්ධයේ විපාකය පහළ වන්නේ. අනිෂ්ට, අප්‍රිය අරමුණු මෙන් වැඩිම මගින් ඉවත් කළ හැකි නම්, එවිට ඊට අරමුණු වන දුක්කස්කන්ධය පහවීමට හේතුවේ.

උදා :- යම්කිසි උෂ්ණ පළාතකදී කැමති වුනත් / අකමැති වුනත් කෙළෙස් සහිත / රහිත දෙගොල්ලන්ටම එම උෂ්ණය බලපාන අතර එක හා සමානව විදින්නට සිදුවේ. ඉන් මිදීමට නොහැක. නමුත් මෙවිට යම් ශක්ති විශේෂයක් මීට ප්‍රතිවිරුද්ධව ගොඩනැගිය හැක. එය සිත දියුණු කරගෙන ලෝකයාට පතුරුවන මෙන් සිතකින් කළේ නම් විපාකයන් ගෙන දුන් අයහපත්, අනිෂ්ට අරමුණු මැඩ පවත්වා සෙතක් ශාන්තියක් සිදුකිරීමට අවශ්‍ය කරන ශක්තියක් විශ්වයට නිදහස් කළ හැක. එමගින් අධික උෂ්ණත්වය සමනය කළ හැක. මෙවැනි සිදුවීම් ඉතිහාසයේ ඕනෑ තරම් ඇත. ඒවා අධිස්ථාන බලයෙන් කරන සත් ක්‍රියාවන් වේ. සිත මුල්කරගෙන පතුරුවන ලොවට මෙන් පැතිමකදී අනිෂ්ට, අප්‍රිය අරමුණු වලින් එන විපාකයන්ට ප්‍රතිචාර ලෙස එවැනි මනසකින් නිෂ්පාදනය කළ ශක්තියක් භෞතික ලෝකයට නිදහස් කළ හැක. එවිට ගෙන දුන් අනිෂ්ට, අප්‍රිය අරමුණු වලින් මිදීමට හේතුවේ. ඒවා සමනය කළ හැකි ශක්තියක් එවැනි මෙන් වැඩිමක ගැබ්වී ඇත.

බුදුවරයෙකු පහළ වන පශ්චිම අත්භවයේ උප්පත්තියේදී සතර අපාගත සත්ත්වයන්ගේ අපාගිනි තාවකාලිකව නිවෙන බව සඳහන් වේ. ඒ ගිනි නිවුනු වෙලාවට තාවකාලික සහනයක් ඔවුන්ට ලැබේ. ලෝකාන්තරික නරකය පවා මෙවැනි විටක ආලෝකමත් වේ. ඒ පාපකර්ම, පාප අරමුණු නිසා හටගත් අඳුරයි නිවෙන්නේ. මෙවැනි ප්‍රාතිහාර්යක් හේතුවල ඇතිව සිදුවන්නක් මිස අහඹුවකින් සිදු නොවේ. එබඳු අප්‍රිය, අනිෂ්ට අරමුණක් බාහිර ලෝකයේ නිපදවී ඇත්නම් එය සමනය කිරීමේ හැකියාවක් එබඳු පුණ්‍ය සෘද්ධියක, ශක්තියක ඇති බව මෙමගින් සනාථ වේ. මෙන් වැඩිමද දුෂ්ට විපාකයන්ට අරමුණු වීමට තිබූ දුෂ්ට අරමුණු සමනය කිරීමට හේතු වේ. ඊට අවශ්‍ය කරන පසුතලය සාදාදීම මෙහිදී සිදු කෙරේ. ලෝකයාට මෙන් වඩන විටත් මෙන්න මේ ශක්තිය පිටවේ. එමගින් සහනය ගෙනදේ.

සිතට දුක් ගිනි, දහ ගිනි එනවිට මෙන් වැඩිමකදී සහනයක් ගෙනදේ. එනම් ශාන්තිදායක අරමුණක් සිතට ඇදී එන්නට පසුතලය සාදා දේ. ඒ අරමුණ එනවිට දහය සමනය වේ. දාහයක් ඉබේ හට නොගනී. ගිතට නැගෙන ගති ලක්ෂණ මතු වී දාහයක් හටගැනීමට අරමුණක් ඇදී ආ යුතුයි. ස්වභාවයෙන්ම තරහා යන කෙනෙකුට නිකන්ම තරහක් හට නොගනී. ඒ සඳහා ද්වේෂයට ගැලපෙන අරමුණක් ඇදී ආ යුතුයි. එවිටයි ද්වේෂය ගිනිගන්නා වගේ නැගිලා එන්නේ. එසේ නොමැතිව ද්වේෂ සහගත මනසකට ක්‍රියාත්මක වෙන්න බැහැ. ද්වේෂය අනුෂය ලෙස තිබුණත් ගැලපෙන අරමුණක් ආවිටයි ද්වේෂ ස්වභාවය මතු වන්නේ. අරමුණු පාලනය කිරීම මගින් රාග සිතට, ද්වේෂ සිතට මතු වන්නා වූ දහ ස්වභාවය මැඩ පැවැත්වීමේ හැකියාව ඇත. යම් කිසි මානසික ශක්තියකින් බාහිර ලෝකයේ පරිසරය සකස් කළ හැකි නම් ස්වභාවයෙන්ම රාග, ද්වේෂ ඇති අයගේ පවා ඒ තත්ත්වය ගොඩනැගීමට තිබුණු පසුතලය වෙනස් කළ හැක. මෙහෙම හැකියාවක් තිබෙන නිසා ලෝකයාට මෙන් වැඩිම සාර්ථකයි. තම තමන්ට පුළුවන් ආකාරයට ඒ ඒ අයගේ මට්ටම් අනුව අංශුමාත්‍රයක් හෝ විහිදෙන්නේ යහපත් ශක්තියක් නම් එම අංශුමාත්‍රය හෝ ලෝකයේ තිබෙන කටුක ස්වභාවය සමනය කිරීමට හේතුවේ. එය තාවකාලික මුත් සහනයකි. අප්‍රමාණ ලෝක සත්ත්වයන්ට අප්‍රමාණ මෙන් සිතක් වඩන විට එම පුද්ගලයා කෙරෙන් යම් ශක්තියක් බිහිවී විහිදේ. මේ සහනය තමයි ලෝක සත්ත්වයාට තාවකාලිකව හෝ ඇතිකරන සහනය. කෙනෙකුගේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ දුරු කරන්න එබඳු අරමුණු වල අසාරත්වය, යතාර්ථය වැටහෙන දෙයක් විද්‍යාමාන කළ හැකි නම් ඒ අවස්ථාව දැක යතාර්ථයට පැමිණීමට හේතු වාසනා ඇත්තෝ යතාර්ථයට පැමිණෙති. මෙවැනි ක්‍රමයක් ඇති නිසා "ලෝකයේ අසාරත්වය ලෝකයාට වැටහේවායි" ආර්ය මෙහිසියෙන් යුක්තව පතන විට ඒ ආකාර පුද්ගලයන්ට එය අරමුණු වේ. හේතු වාසනා ඇති අයට එකුළින් යහපතක් වී යථාවබෝධය ලැබීමට උපනිශ්‍රය වේ.

හැම කෙනෙක්ම තමන්ගේ හිතක් ගොඩනගා ගන්නේ තමා තුළ තියෙන ගති ලක්ෂණ අනුව බාහිරින් එන අරමුණක් ඊට අනුකූලව විනිශ්චය කිරීමෙනි. අවිද්‍යාවෙන් විනිශ්චය කළ විට ලැබෙන අරමුණු මේ ආකාරයට එයි. නමුත් අවිද්‍යාවෙන් විනිශ්චය කරන්න සැකසී එන අරමුණු ගොඩනැගී ඇත්තේ අවිද්‍යාවෙන්ම නම්, අවිද්‍යාවෙන් ගොඩනැගිලිව අරමුණක් තුළින් එබඳු විනිශ්චයක් ගෙන දෙන්න හදන විට ඒක සඟවයි. ඇත්ත සඟවා බොරුවක්ම පෙන්වයි. මායාවක්ම ගොඩනගයි. පැවැත්ම සඳහා එන එකක්ම ගොඩනගයි. ඒක විනාශ වෙන හැටි සඟවයි. යතාර්ථය සඟවලා. අවිද්‍යාව නිසා ඔප් නැංවෙන ඔපය හැම විටම මතුකර පෙන්වයි. ඉතින් සත්ත්වයා රැවටෙයි. නමුත් චූනා නම් සෘෂිවරු වගේම සෘද්ධි බලෙන්, පුණ්‍ය බලෙන් සත්‍යය වහගෙන තාරුණ්‍යව ඉන්න තිබුණා. කෘතීම උපක්‍රම යොදාගෙන වහගෙන ඉන්න තිබුණා. නමුත් ක්‍රමානුකූලව ලස්සනට තිබුණ දේ වැහැරී වෙනස්වී විනාශය කරා යන හැටි උන්වහන්සේගේ ශරීරය තුළින් ඒ ආකාරයෙන්ම විද්‍යාමාන චූනා. හැම කයකම ස්වභාවය මෙන්න මේකයි. නමුත් ස්වභාවය හැංගිලා. මේ නිසා ලොව ඇත්ත පැත්ත වැසී සත්ත්වයා ඇලෙන පැත්තට නැඹුරුවේ. ඇලෙන පැත්ත දුරුකිරීමටයි, බුදුන් වහන්සේ යතාර්ථය දකින තැන් පෙන්වා දුන්නේ. උන්වහන්සේ ඒක විද්‍යාමාන කළා. අවලස්සන අය, වයසට ගිය අය කොණ්ඩය පාට කර, ඇස්, නිය, තොල්, කම්මුල් පාට උලා ලස්සනට හැද පැලඳ ආහරණ දාගෙන තරුණයාමෙන් / තරුණිය මෙන් ඉන්න හදයි. සත්‍යය සඟවා බොරුවක්ම මතුකරයි. නමුත් ඇත්ත ඇති සැටියෙන් විද්‍යාමාන කළ විට බලන කෙනාට පේනවා මෙවිචර ලස්සනට තියෙන දේවල් වලටත් මෙහෙම නේද වෙන්තේ කියා, අනේ ධර්මතාවය මේකනේ, කියා යථාවබෝධය ලබයි. නමුත් අද ලෝකයේ යථාවබෝධය ලබන තැන් සඟවා ඇත. ඒවා මතුකර දුන්නොත් තමයි යථාවබෝධයට එන්නේ. ලෝකයේ අසාරත්වය දක්ක අය තමයි ඒක සැඟවීමකින් තොරව පෙන්වන්නේ. ඒක දක්කම තමයි ලෝකයාත් මිඳෙන්නේ. මමත් මිඳුනේ අසාරත්වය දකලයි. සුන්දර ඔපයට හැමදාම රැවටී රැවටී හිටිය නම් මිඳෙන්න ක්‍රමයක් නෑ. මම මිඳුන යම් මගක් ඇත්ද ලෝකයාට මිඳෙන්න තියෙන මාර්ගයත් ඒකමයි. සත්‍යාවබෝධය ලබන මාර්ගයත් ඒකමයි. හැංගුවොත් බෑ. සත්‍යය, යතාර්ථය නම් විපරිණාමයට පත්වෙලා වැනසිලා යන ධර්මතාවයයි. මෙසේ සඟවපු දේ මතුකර පෙන්වුවිට මනුෂ්‍යයා එයට පසුව ප්‍රියකරන්නේ නෑ.

සංසාර දුක :- “සං” යන යම්කිසි හොඳ හෝ නරක දේවල් වල එකතුව සාරයි කියා අවිද්‍යාවෙන්, තෘෂ්ණාවෙන් නිගමනය කිරීම නිසා සංසාරය හිමිවේ. එහි ආදිනවයක් ඇත. එය සැඟවී ඇත. එය නොදක මිදිය නොහැක. සංසාරයි කියන එක දුකක් කියා වැටහෙන්නේ නෑ සැඟවූ විට. ලොව ප්‍රිය, මධුර ස්වභාවයක් ඇත. එය ආස්වාදයි. නැතිනම් සත්ත්වයා එයට ඇලෙන්නේ නෑ. ඒකෙ ආදිනවය සැඟවිලා. ඒක නොදක්කොත් මිඳෙන්නත් බෑ. ආදිනවය ඒ ඒ වස්තු වලට ආවේණික එකක්. විදර්ශනාත්මකව බැලූ විට විද්‍යාමාන වන එකක්. ඒක සැඟවූ විට ප්‍රිය, මධුර ස්වභාවය විතරයි පේන්නේ. එවිට ඇලෙන පැත්ත විතරක් දකී. එතකොට මිඳෙන්න බෑ. එමනිසා සත්‍යය දුටු කෙනා ලෝකයා අකමැති චූනත් ඇලෙන්න තියෙන ආස්වාද පැත්ත මෙන්න, මිඳෙන්න තියෙන ආදිනව පැත්ත මෙන්න කියා ඔය දෙකම පෙන්වයි. මේකෙන් තමයි පුද්ගලයා යතාර්ථයට එන්නේ. නමුත් ලෝකයා හැම වෙලේම අවිද්‍යාවෙන්, තෘෂ්ණාවෙන් බැඳුණු සුන්දර ලෝකයක්ම ගොඩනගා පෙන්වයි. ඒකම ලෝකයාට පෙන්වන්න හදයි. විද්‍යාමාන කරන්නේ ඒකමයි. ඉතින් ලෝක සත්ත්වයා හැමදාම රැවටේ. යතාර්ථයට එන්න බෑ. නමුත් මෙහි ආදිනවය දුටුකෙනා මොකද කරන්නේ, ලෝකයා අකමැති චූනත් කරන්න දෙයක් නෑ, යතාර්ථයට එන්න ඕන නිසා සත්‍යය පෙන්වයි. එය දුකක් බව පෙන්වයි. එමනිසා නොබල ඉන්නා එපා, ආදිනවය මෙනෙහි කරන්න. ඉන් සත්ත්වයාට මිදීමක් හමුවේ. එබැවින් සංසාරය දුකක් කියන එක පෙන්වයි. එහි තියෙන වැහැරී, වැනසී යන පැත්ත අප්‍රියයි, අමනාපයි. ඒ පැත්ත හැංගුවොත් නොපෙනී යයි. එහෙනම් දන් ඒක මතු කරන්න ඕන. නමුත් ලෝකයා සංසාරය දුකක් නොව සැපක් බව පෙන්වයි. මේ ලෝකේ හරි සාරයි කියා දෘෂ්ටියක් ඇතිකර ගනී. ප්‍රිය, මනාප නම් සාරයි කියා පෙන්වයි. සාරයි, සැපයි කියා දෘෂ්ටියට වැටිල ඉන්නේ අර ඔප් නැංවුණු, ප්‍රියමනාප ස්වභාවය දුටු නිසයි. ඒකෙ ආදිනව පැත්ත දක්ක නම් සාරයි කියන එක දුකයි කියා දකිනවා. සාරයි කියා දකින්නේ මායාවයි. මේ මායාව පැත්ත අල්ලන්න ගියවිට අසාරවූ දුකට ගෝචර වේ. එහෙනම් ලෝකය සාර නැති බවත්, වැහැරී, වැනසී යන බවත්, එය දුකක් බවත් වැටහේ. මෙසේ සංසාර දුක දුටු විටයි එයින් මිඳෙන්නේ.

සංසාර රෝගය :- සංසාරය හරියට රෝගයක් වගේ. රෝගයක ස්වභාවය හැමවිටම පෙළීමයි. යම්කිසි ආස්වාද දෙයක් පිටුපස ගොස් එය නොලැබී දහයෙන් පෙළෙනවා නම් එය රෝගයක් හා

සමානයි. යම්කිසි දෙයකින් රොස් බව, රෝදු බව අග්‍ර කර ගත්විට රෝග වේ. රෝදු බව, රොස් බව අග්‍ර කර ගැනීමට පත්වන්නේ ඇලීම හා ගැටීම නිසයි. රෝ - රෝදුත්වය, රඵව යන ගමනක් ඇති බව. රෝ + අග්‍ර - එය අග්‍ර කරගත් විට රෝගයක් වේ. ලෝක සම්මත රෝගය එකක්. සසර ගමනේ රෝගය තව එකක්. මේ කියන්නේ සංසාර රෝගයයි. එමනිසා සංසාරය රෝගයක් හා සමානව දැකිය යුතුයි.

සංසාර භය :- එන්නේ දුක් ගින්න නම්, දහය නම් ඒක හරි භයනකයි. භයනක දෙයක් සුන්දර දෙයක් ලෙස අල්ලා ගැනීමට යයි. හයෙහි ආදිනව නොදැක්කොත් කිසිදාක භය විද්‍යාමාන නොවේ. නමුත් ආදිනවය සඟවා ආස්වාදය පෙන්වයි. භයානක බව විද්‍යාමාන කළොත් සංසාර භය විද්‍යාමාන වේ. උදා :- ළමුන් විනාශ කිරීම සඳහා සෙල්ලම් භාණ්ඩයක් තුළ බෝම්බයක් සඟවා ඇත. නමුත් පිට හොඳට ලස්සනට ඔප්තොවා ඇත. පිට ඔපයට ධවලී ගොස් සෙල්ලම් කළොත් පුපුරයි. නමුත් පුපුරන කොටස හෙවත් විනාශය ඒ තුළ සඟවා ඇත. ඇතුළත භයානකයි. පිටින් දාපු ඔපය දැක්කහම භය නොහිතෙන නිසයි, අතපත ගාන්න යන්නේ. ඇතුළේ බෝම්බය සඟවා ඇති බව දුටුවිට ඒක භයානක දෙයක් බව දකිනවා. එමනිසා සාරත්වය කියා පෙන්වා තිබෙන්නේ භයනක දෙයක් බව පෙන්වීමට ඇතුළත සඟවා ඇති බෝම්බය මතුකර පෙන්විය යුතුයි. සංසාර භය දුටුවිට අල්ලන්න යන්නේ නෑ. මිඳෙනවා.

සංසාර ගින්න :- සංසාරය හැම විටම සිසිලසක් ලෙස ලෝකයා දකිනවා. නමුත් හැම වෙලේම රාග ගිනි, ද්වේෂ ගිනි, මෝහ ගිනි, ජාති ගිනි, ජරා ගිනි, මරණ ගිනි, ශෝක ගිනි, පරිදේව ගිනි, දුක්ක ගිනි, දෝමනස්ස ගිනි, උපායාස ගිනි කියන මේ දුක්ගිනි 11 කින් වටවී කොටුවී ඇත. සාරයි කියා ගත් ලෝකය මේවායින් වටවී තිබුණත් ගින්න හංගා සිසිලසක් ලෙසම පෙන්වයි. ලෝකයාගේ ස්වභාවය, අවිද්‍යාවේ, තෘෂ්ණාවේ නිගමනය ඒකයි. ඉතින් කවදාවත් ගිනි දකින්නේ නෑ. ගිනි නොදැක නිවන්නත් බෑ. නිවන්න ගින්නක් දකින්න ඕන. ගින්නක් දැක්කාම තමයි ගින්නේ ස්වභාවය දකින්නේ. මේ ආකාරයට සංසාර ගමනේදී රාගය ගින්නක් වෙනහැටි, ද්වේෂය ගින්නක් වෙන හැටි, මෝහය ගින්නක් වෙන හැටි එකින් එකට විග්‍රහකර බැලිය යුතුයි.

සංසාර දහය :- හැම වෙලේම අසහනකාරීව වෙහෙසට පත්කරවන කායික, මානසික වශයෙන් විඳගැනීමට අපහසු භාවයට පත්කරන, වේදනාවට පත්කරන අපහසු ස්වභාවය දහ ස්වභාවයයි. එය වසාදමා පහසු ස්වභාවයක්ම පෙන්වන්න හදයි. නමුත් යතාර්ථය එබඳු අපහසු ස්වභාවයන්ගෙන්ම පිරී ඇත. එය දහ සහගතයි. සාරයි සාරයි කියා ගන්නේ දහයෙන් පිරුණු ඒවා බව වැටහෙන්නේ දහය විද්‍යාමාන වුවාට පසුවයි. මායාවෙන් වහලා සත්‍යය සැඟවූ විට ආදිනව නොපෙනේ, දහය නොපෙනේ. දහය ආදිනවයයි. ඔප්තොවා ඇති දේ ආස්වාදයි. ආස්වාදය ආස්වාදය ලෙසත්, ආදිනවය ආදිනවය ලෙසත් දැකිය යුතුයි. එවිට නිස්සරනය නිස්සරනය ලෙස දකියි. සරන්නාවූ සැරිසැරීම නිසා ඇතිවූ දුක් කන්දරාවක් ලෝකයේ ඇත. ඉන් නික්මී ගියදාට සැරීමෙන් නික්මේ. රාගය තුළ සැරිසැරීමෙන් නික්මීම - රාග නිස්සරනයයි. ද්වේෂය තුළ සැරිසැරීමෙන් නික්මීම - ද්වේෂ නිස්සරනයයි. මෝහය තුළ සැරිසැරීමෙන් නික්මීම - මෝහ නිස්සරනයයි. එනම් නිවනයයි. අපට අවශ්‍ය වන්නේ ඒ නිස්සරනයයි. නිස්සරනය දකින්නේ කුමකින්ද? අන්න ඒක දැකිය යුතුයි. ලෝකයේ නිස්සරන යන්නෙහි තේරුම නොදැක රාගය, ද්වේෂය, මෝහය නිවෙන නිසා නිස්සරන යැයි සැලකුවොත් ඒ අය දකින්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ නිස්සරන විතරයි. "නිස්සරන" යන්නෙහි නිරුක්තිය දැක්කේ නෑ. යමක සරනව නම් සැරීමෙන් නික්මුණා නම්, නැවතුණා නම් එයයි නිස්සරනය. මෙම නිස්සරනය අපේ මනසේ ප්‍රඥාවෙන් පහළ විය යුතුයි. ඒක අත්‍යාවශ්‍යයි. මේක දකින්නේ කුමක් නිසාද? ලෝකෙ තියෙන වස්තූන්ගේ ධර්ම ස්වභාවය දැකිය යුතුයි. සරන්න වටිනා දෙයක්, කැමති සේ පවතින දෙයක්, සදාතනික දෙයක් ලෝකයේ නෑ කියා දුටුදාට, එහි විනාශවීමක් තිබෙන බව, හොඳයි කියා හටගත් යම් සම්මතයක් ඇත්නම් එය ගෙවී ගොස් වැනසෙන බව, එහි සරන්න බලාපොරොත්තුද, ආස්වාදයද සිතාගෙන ඇත්නම් ඒ සියල්ල ගෙවී යන බව දුටු විට සරන්න සුදුසු දෙයක්, ආධාරකයක් නොව නිස්සරන වස්තුවක් බව වැටහේ. ඒ ටික දැනගත්තම එහි සරන්න මානසිකත්වයක් පෙර තිබුණ නම් රාගයෙන් ඇලීමෙනුයි, ද්වේෂයෙන් ගැටීමෙනුයි, මෝහයෙන් මුළාවීමෙනුයි එහි සැරිසැරුවේ කියා දැනගනී. එහි සරන්න තිබුණු බලාපොරොත්තු නැතිවී අභ්‍යන්තර නිස්සරනය ඇතිවේ. ඒ නිවනයයි. මේ සඳහා බාහිර ලෝකයේ නිස්සරනයට හේතු දැකිය යුතුයි.

යම් සම්මතයක් ප්‍රියයි, මනාපයි, යහපතැයි ලෙස සිතා ආටෝපයකින් වහලා වටිනා දෙයක් ලෙස ගොඩනගා ගනී. නමුත් එය උදයංගම එකක්. උදාවුනු එකක්. කලින් තිබුණ එකක් නොවෙයි. ඒක ලස්සනට පෙනුනෙ එය පුර්ණ භාවයට පත්වුනු නිසයි. ඒ තමයි අත්තංගම අවස්ථාව. උදයංගම සිද්ධ වුනා නම්, නැගිලත් ආව නම්, ඒත් තවම අත්තයට නොගිය නම් ඒ නැගිලා පුර්ණ වුනු අවස්ථාවයි. උදා :- කුඩා කළ පටන් අවුරුදු 16 පමණ තෙක් වැඩෙනවා - උදයංගම. වැඩිවිට විගස මැරෙන්නේ නෑ. පවතින කාලයක් එනවා. සදාතනිකව පවතිනවා ය කියන එක නොවෙයි. විපරිණාමය මොහොතක් පාසා තිබෙනවා. ඒ තරුණ කාලයයි - අත්තංගම අවස්ථාව. ඒත් තවම අත්තයට (විනාශයට) ගියේ නෑ. හැබැයි උදාවෙලත් ඉවරයි. මීට වඩා ලොකුමහත් වෙන්නෙන් නෑ. මෝරන එක පමණයි ඉන්පසු වෙන්නේ. තරුණ වියත්, මැදිවියත් පසුකර මහලු වීමයි අවසානයේ වෙන්නේ. තුරුණුවිය මැදිවිය අතර කාලයක් ඇත. අන්ත ආස්වාද කාලය මෙතනදී පැමිණේ. ආස්වාදයට මුළාවෙන්නේ මෙතනදීයි. ආස්වාදය ආස්වාද මට්ටමට දකිනවා. මෙන්න මේකයි මේ ආස්වාදය කියන්නේ තාවකාලිකව ගලායන දෙයක් අතරමග හටගත්, විනාශ වන දෙයක අතරමග එක්තරා අවස්ථාවක පෙනෙන ස්වභාවයයි. ඉන්පසු ආදිනවය පැමිණේ. ආදිනවය පැමිණි පසු එය එතනින් නවතින්නේ නෑ. එතැන් පසු මනුෂ්‍ය සම්මතයේ සරන්න බෑ. එනම් මනුෂ්‍ය සැරීම එතැනින් ඉවරයි, මළා. මනුෂ්‍යයාගේ කායික නිස්සරනයයි. කෙළවර වීමයි. ආදිනවයෙන් පසු සරන්න බෑ. මේ දෙය දක්කට පසු “උඩ පැන පැන ලොකුවට සන්තෝෂ වෙලා හිටියට අන්තිමට අනේ මෙහෙම ආදිනව තත්ත්වයට පත්වෙලා වැනසුනා නේද? කෙළවර වුනා නේද?” කියා වැටහේ. එහෙනම් මට ඒ මනුෂ්‍ය ස්වභාවයේ සරන්න වටින්නෑ නේද? අන්ත මනුෂ්‍යයා කෙරෙහි සරන්න යම් ඡන්දරාගයක් තිබුණ නම් ඡන්දරාගයේ සැරීම නිමාවුනා. නිස්සරනය වුනා. එය අභ්‍යන්තර නිස්සරනයකි. බාහිර නිස්සරනය දැක්කමයි ආධ්‍යාත්මිකව අභ්‍යන්තර නිස්සරනය දකින්නේ. ඡන්දරාගය නිස්සරනයට හේතුවුනේ අර සිද්ධිය දැකීමයි.

- උදයංගම - උදාවුනා. ඒත් තවම අත්තයට ගියේ නෑ.
- අත්තංගම - අත්තයට ගමන් නොකළා/නොගියා/තවම වැනසුනේ නෑ. (පවතින කාලය)
- අත්තගම - අත්තයට ගමන් කළා. වැනසුනා.

උදයංගම අත්තංගම (පැවැත්ම) ආස්වාද ආදිනව නිස්සරන (අත්තගම) යන මේවා තතුසේ දැකිය යුතුයි. එවිට අභ්‍යන්තර නිස්සරනය දකී. සදාතනික වස්තුවක් ලෝකයේ තිබුනේ නෑ. මේවා හේතුවල ලෙස උදාවූ වස්තුවයි. මෙසේ හේතුවල දහම දකී. මේ පැවැත්ම ඇත්තේ එබඳු උදාවූ දේවල් තුළයි. ඤාණයකින් පහළවුනු සදාතනික වස්තුවක් නොවෙයි මේ පැවැත්ම ලෙස පේන්නේ. ඒක මුළාවක්. මෙහෙම උදාවෙලයි මේ පැවැත්ම පෙන්නුම් කරන්නේ. ඒ සම්මතය දැන් ගොඩනැගිලා ඉවරයි. දැන් තියෙන්නේ සම්මතය තුළ පැවැත්මෙන් විපරිණාමය, විනාශය කරා ගෙනියන අවස්ථාවයි. මේ අවස්ථාවේදී ආස්වාද අවස්ථාව එනවා.

හද්දේකරනන සුත්‍ර දේශනාවේ පෙන්වා ඇති පරිදි ශුද්ධ විදර්ශනාව හෙවත් රාගඤ්ඤය කිරීමට හේතුවන උපරිම විදර්ශනාව වැඩෙන්නේ ගෙවී ගිය අතීතය ගෙවී ගිය බව දැකීමෙනුත්, මතු අනාගතය තවම පැමිණ නැති බව දැකීමෙනුත් හා ක්‍රියාත්මක වන වර්තමානයේ විදර්ශනා කිරීමත් තුළිනි. මෙහිදී වර්තමාන මොහොතක ස්වභාවය දැකිය යුතුයි. උදයංගම - නැගෙන අවස්ථාව, නැගෙන අවස්ථාවේ වර්තමානය නැගෙන අවස්ථාව දකින එකයි. අත්තංගම - නැගුණා. ඉන්පසු මෙතෙහි කරන්නේ ආස්වාද අවස්ථාවයි. උදයංගම - අත්තගම, හටගත්තා - විනාශ වුනා කියල ගත්තොත් ආස්වාද / ආදිනව බලන්නේ කුමකද? විනාශවුනා නම් එය ගෙවිලා ඉවරයිනේ ! ගෙවුනු දෙය අතීතයි. එවිට ආස්වාද බලන්න වෙන්නේ මතක් කරගෙනයි. වැනසුනාට පස්සේ ආස්වාද/ආදිනව බලන්න බැහැ. වැනසීමට පෙරයි ආස්වාද/ආදිනව දෙක පැමිණෙන්නේ. ඉන්පසුවයි වැනසෙන්නේ. අතීතයේ විදර්ශනා කරන විට බැලීමට ආස්වාදයක් නැහැ. ගෙවිලා ඉවරවුන නිසා අතීතයි. අතීතයේ විදර්ශනා කර නිවන්දකින්න බෑ කිව්වේ මේ නිසයි. වර්තමානයේ මොහොතක විදර්ශනා කළ යුතුයි. ආස්වාද / ආදිනව විද්‍යාමාන වන වර්තමාන අවස්ථාව දැකිය යුතුයි.

යම් සම්මතයක් ගොඩනැගිලා, එම සම්මතයේ විපරිණාම පැවැත්ම ගිහිල්ලා ඒ යන අතරතුර තමයි තරුණ අවස්ථාවේ ආස්වාද අවස්ථාව එන්නේ. ඒක වැහැරෙන විට තමයි වර්තමානයේ වැහැරීම දකින්නේ. දැන් ආදිනව අවස්ථාව. වර්තමාන විදර්ශනාවේ එහි වැනසීම දකිනවා. අන්තිමට නිස්සරන අවස්ථාවයි. දැන් ඒ තත්ත්වයේ සරන්න බැහැ. ඒ සම්මතය ඉවරයි. ඒකයි ඒ තත්ත්වය ඉක්මවා ගියේ. ඉන්පසු වැනසෙයි. වැනසීම දකියි. මෙය දක්කේ වර්තමානයේ නේද? ඒ ඒ අවස්ථාවේ විදර්ශනා කරන්න කීව නම් ඒ ඒ අවස්ථාවේ විද්‍යාමාන මොහොතකයි විදර්ශනා කළයුත්තේ. එමනිසා උදාවෙන

වෙලාවට ආස්වාදයක් නෑ, වැනසීමක් නෑ, ආදිනවයක් නෑ, මේ එකක්වත් නෑ. උදයංගම වේලාවට උදයංගම දකිනවා. අත්තංගම වෙලාවට අත්තංගම දකිනවා වර්තමානය. ආස්වාද වෙලාවට ආස්වාද දෙන හැටි දකිනවා. ආදිනව වෙලාවේදී ආදිනව දකිනවා. කොණ්ඩෙ පාට කරලා, හම පාට කරලා හංගලා බැහැ. අවසානයේ හිතේ නිස්සරනයට, හිත කියලා සරන්න වටිනා දෙයක් නෑ කියලා දකිනවා. වර්තමාන සිද්ධි අරමුණු දැකලයි ඒ අරමුණේ ස්වභාවය වටහා ගන්නේ. අරමුණේ ස්වභාවය වටහා ගත් විටයි ඒ අනුව ඥානය පහළ වන්නේ. උදාවීම දැකලා උදයංගම ඥානය පහළ වූ විට, මේ ලෝකයේ සදාතනික වස්තූන් නැති බවත්, මේවා හේතුඵල දහම අනුව උදාවූ දේවල් බවත් දකී. හේතුවට අනුව ඵලයක් ගොඩනැගෙන හැටිතේ මේ දකින්නේ, ගොඩනැගී නැගී එන හැටිතේ, ඉතින් පවතින්නේ මොනවාද? එසේ ගොඩනැගීලා විද්‍යාමාන වන දේ නේ පවතින්නේ. සදාතනික පැවැත්මක් නොවේ. ගෙවී ගෙවී යන එකක්, විපරිණාමයි, මොහොතක් පාසා වෙනස් වෙනවනේ. එතකොට මේ හොඳට, තරුණව, හැඩවැඩව ජේන්නේ මොකක්ද? තවම අත්තයට ගියේ නෑ. උදාවුනා විතරයි. එනම් වර්තමානයයි. මෙන්න වර්තමානයේ විදර්ශනා කරන්න අවස්ථාව. අල්ලන්න දෙයක් ඇත්ද? නෑ, බලා ඉදිද්දී ගෙවිල යනවා. මේක විපරිණාමයිනේ. ඉන්පසු එන ආස්වාද දෙන අවස්ථාව තමයි ලෝක සත්ත්වයා ඇලුම් කරන්නේ. ඒක තමයි හැම වෙලේම ඔප් නංවන්න හදන්නේ. නාකි වෙලත් කොණ්ඩෙ කළු කරන්නේ ආස්වාද අවස්ථාව පවත්ව ගන්නයි. නමුත් දැන් ආදිනව අවස්ථාවට ඇවිල්ලයි තියෙන්නේ. හැබැයි ඒක හංගනවා. ස්වභාවය සඟවලා, ආදිනවය සඟවලා ආස්වාදය ඇති හැටියට පෙන්නවන්න හදන අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා දෙකෙහි ලක්ෂණයි මේ. නමුත් ආදිනවය ආදිනවය ලෙස දැකිය යුතුයි. මේ කෙස්, ලොම් පැහිල හැලිල යනවා, දත් වැටිල යනවා, නියපොකු ගැලවී යනවා, හම රැළි වැටෙනවා, හංකඩ රැළි වැටෙනවා, මහලු වෙනවා. මේ කයේ ආදිනව අවස්ථාවයි. රූපයේ ආදිනවත් මේ ලෙස දැකිය යුතුයි. මෙසේ ලෝකයේම ආදිනව දකින්න පුළුවන්. ආදිනව අවස්ථාවේදී ආදිනව දකින විට දන්නවා මේ ආදිනව දෙන්නේ මොකක්ද කියා. මේ ලස්සනට තිබුණු දෙයෙහි ඊළඟ අවස්ථාවයි. හැඩ වැඩ දුන්නා, ආස්වාද පස්සේ ගියා, ඒකට හම්බවෙච්ච ඊළඟ අවස්ථාවයි මේ. දැන් මොකද වෙන්නේ, ඒ අවස්ථාවේත් ඉන්න බැරිවුනාම මැරිල යනවා. ඉතින් රූපයට රූපය කුළු සරන්න බෑ. සැරීමේ ක්‍රියාවලිය ඉවරයි. ඉතින් මේ ක්‍රියාවලිය දුටුවිට ඡන්දරාගය කුළු මෙතෙක් සැරිසැරුවද ඒකත් ඉවරයි. මෙන්න අපට අවශ්‍ය වන හිතේ නිස්සරනය. හැබැයි හිතේ නිස්සරනය දකින්න බාහිර ලෝකයේ උදාහරණ, උපමාවල් සංසන්දනය කරන්න අවශ්‍යයි. මොකද ඡන්දරාගයෙන් බැඳිල තිබුණේ බාහිර ලෝකයේ තිබුණු වස්තු රූපවලට කැමැත්තෙන් නිසා. එනම් අධ්‍යාත්මිකවත්, බාහිරවත් මේ ලෝකයට තිබෙන කැමැත්තයි. හිත නිස්සරනයට පත්වූ විට මේ දෙකම අතහැරිලා යයි. ඉතින් මේ කාරණා ටික මේ ක්‍රමයට ආවොත් තමයි දහ ගිනි ඔක්කොම නැතිවෙලා යන්නේ.

සංසාර ශෝකය :- ඉතින් මේ ශෝක කරන්නේ කුමටද? මේ කියන ධර්මතාවය දකින්නේ නැතිව, අර කියන ආදිනවය දකින්නේ නැතිව ඉන්න පුද්ගලයා ඒක සඟවලා, ඔප් නංවලා ඉන්න හදන්නෙ ආස්වාදය පමණක් නම්, මොනවා ඔප් නංවන්න හැදුවත් ධර්මතාවය ක්‍රියාත්මක වී දඩස්ගාලා බිඳිල ගියවිට "අනේ අපොයි වෙච්ච දෙයක්" කියා ශෝක කරයි. ඉතින් සඟවගෙන හිටියට වැඩක් නෑ. අර තිබුණු සුවය හෙවත් සුවයි සුවයි කියා හිතන් හිටිය දේ ක්‍ෂය වෙලා ගියා. සුවය ක්‍ෂය කිරීම නිසා ශෝක වේ.

සංසාර රාගය :- සැරිසැරීම අග්‍ර කිරීමයි රාග කියන්නේ. ප්‍රියයි, මනාපයි, යහපතැයි කියල හිතන විට තමයි ඒකුළු තවත් සැරිසරන්න ඕන කියන අදහස එන්නේ. එවිට එය අග්‍ර කරගන්නට ගොස් රාග වේ. සාරයි, හොඳයි කියලා එසේ සැරිසරන්න බලාපොරොත්තුවක් ඇති කරගතහොත් ඒක අවිද්‍යාවෙන්, තෘෂ්ණාවෙන් ගත්ත නිගමනයක් නිසා ඇත්ත නොවෙයි, හරය නොවෙයි, මුළාවක්මයි. සැරිසැරීමට ඇති වස්තුව හොඳයි, ප්‍රියයි, මනාපයි, මට ඒක ඇසුරු කරන්න ඕන, ඒකෙ ඉන්න ඕන, ඒක ආස්වාද කරන්න ඕන, ඒ කුළු ක්‍රියාත්මක වෙන්න ඕන කියලා අදහසක් එනව නම් ඒ අවිද්‍යාවේ, තෘෂ්ණාවේ මුළා අදහසයි. මේක ආවම මොකද කරන්නේ? ඒක හරි වටිනා දෙයක් යැයි සිතා රැඳීගෙන එයම අග්‍ර කරගෙන සැරිසරයි. අන්න එසේ රැඳීගෙන බව දැනගත්විට රාගයෙන් මිඳෙනවා. ඒක අග්‍ර කරන්න යන්නේ නෑ. සැරිසැරීම හොඳයි කියා නිගමනය කරන්නේ නෑ. අතහැරීම හැර, මිදීම හැර නොඇල්ම හැර, නිවීම හැර මට ආස්වාදයේ සැරිසරා ඇති වැඩක් නෑ, පිහිටක් නෑ කියා දැනගනී. අන්න එවිට රාගයෙන් මිදේ.

සංසාර බැම්ම :- "සං" කියන එකතුව සාරත්වයෙන් ගෙන එය බැම්මක් කරගනී. මන්ද අවිද්‍යාව, තෘෂ්ණාව නිසා ලෝකය මහා වටිනා දෙයක් ලෙස නිගමනය කරගෙන එහිම හිරවෙලා. ගැලවිලා යන්න බෑ. නික්ම යන්න බෑ. අන්න බැම්මක් වුනා. ආස්වාදයෙන් බැඳිලා. යළි යළිත් ඒවගේ දෙයක්

ගොඩනගාගෙන එහිම බැඳෙනවා. ආස්වාදයේ බැඳී සිටින තාක් කල් බැම්මකට අහුවෙලා. බැම්ම කඩා ගන්න බෑ. එතනින් සසර ගමන නික්ම යන්න බෑ. මෙයයි සංසාර බැම්ම.

සංසාර සයුර :- රාගයෙන් තමයි කාම සයුරේ පිහිනන්නේ. කාමය සයුරක් හා සමානය කිව්වේ ඒකයි. ඉතින් ඒක අරගෙන ඒකෙ පිහින පිහින ඉන්නකොට සංසාර සයුරයි. හැම වෙලේම සත්ත්වයෝ සසර ගමනක පිහිනති. කාමය ජලයට උපමා කරයි. කාම ආසාවන් පසුපස පිහින පිහිනා යන නිසයි ජලයේ පිහිනනවා කිව්වේ. හරියට සයුරේ ඉන්න මාළු වගේ. එකිනෙකා පසුපස ගොස් කා කොටා ගන්නා ගති ලක්ෂණ, එකෙක් පරාජය කරලා, ඇදල දාලා කාමාස්වාදය ලබාගන්න බලාපොරොත්තුව ඒ එකිනෙකාගේ ඇත. මෙසේ එකෙක් අනෙකා කා දමා ජීවත් වෙයි. බලවත් එකා පොඩි එකා කාලයි ජීවත්වෙන්නේ. සයුරේ ඉන්න උන්ගෙ හැටි. කාම සයුරේ පිහින පිහින ඉන්න ගති ලක්ෂණය සාගරයට උපමා කලා. කොච්චරවත් පිහිනන එකමයි වැඩේ. ඉතින් කාමය කියන එක මහ විනාශයක්, සාගරයක් වගෙයි. සාගරයේ ස්වභාවයයි, කාමයේ ස්වභාවයයි මෙලෙස දැකිය යුතුයි.

සංසාර කතර :- හැම වෙලේම දහය පැමිණීම කතරක ස්වභාවයයි. පිච්චෙනවා, ද්වේෂයේ හැටි. ද්වේෂය ඇසුරු කරන තාක් කල් දව් දව්, තැව් තැව්, පිච්චි පිච්චි කර්කෂව ගමන් කරයි. හරියට කාන්තාරයේ ගමන් කරනවා වගේ. ඉතින් සංසාරය, සාරයි කියා ගත්තම යන්නේ කාන්තාරයක් වගේ තැනකට. දූවෙන, තැවෙන, පිච්චෙන, කර්කෂ ස්වභාවයට පත්වෙන දෙයක් තමයි සසර පැවැත්ම, සසර ගින්න. ද්වේෂය කතරට උපමා කලා.

සංසාර අඳුර :- මෝහය අඳුරක්. ඇත්ත ජේන්තෙ නෑ. අඳුරට උපමා කලා. බැලුවට ජේන්තේ නෑ. ආලෝකයක් නෑ. අවිජ්ජාන්ධකාරය, මෝහාන්ධකාරය, අඳුර නිසා ආලෝකය ජේන්තෙ නෑ. මෝහය අන්ධකාරයක් නිසා “සංසාර අඳුරෙන් මිඳෙන්නා” කියයි.

ඉතින් මේ බැඳීම් වලින් නික්මුණුදාට මේ සියලු ගිනි වලින් නික්මුණා වෙයි. ඒක පරම සුවයි. විදින සුවයක් නොවේ. සුඛයෙන් එතෙරයි. සුඛයෙන් එතෙර සුවය අවේදයිතයි. ලෝක සුවයේදී සුඛ වේදනාව විදින එකකි. එතැන වේදනා වෛතසිකය සහිතයි. වේදනා වෛතසිකයෙන් කරන්නේ පැවැත්ම සඳහා වින්දනය කිරීමයි. වින්දේ දුකකි. ශාසනික සැප යනු ලෝකයා විදින සැප නොවේ. ඒ කියන්නා වූ වේදනාව විදින සුවයෙන් එතෙරවීම සුඛිතතරයි. විදින සුවය ලෙස ගන්න ගියොත් වින්දේ දුකකි. මායාවකටයි මෙසේ රැවටී සුවයි කියා සිතාගෙන ගියේ. එනිසයි ආස්වාද පස්සේ ගමන් කළේ. යතාර්ථය දුටුවට වේදනාව ලෙස වෛතසිකයක් හා විදින සුවයෙන් ඉවත් වේ. යම් තැනක දුක නැද්ද, දුක නැති එකේ සැපයට කියනවා සුඛිතතර කියා. දුක ඇති තැන දහයක් ඇත්නම් දුක නැති තැන ඒ දහය නෑ. අන්න ඒ තමයි නිවන් සුවය. නිවන් සුවය යනු විදින වෛතසික සුවයක් නොව අත්හැරීමෙන් ලබන නිදහස් සුවයයි. එය ලබන තාක් නිදහසක්, සුවයක් නෑ. බැඳීමෙන් නික්මීමෙන් ලබන්නාවූ නිදහස් සුවයටයි, “නිබ්බාන පරම සුඛයෙන් සුඛිතතර වෙන්නා” කිව්වේ.

ආර්ය මෙහෙත්‍රී භාවනාවේදී දිශාව යොදාගන්නා තවත් ක්‍රමයක් ඇත. ඒ **ප්‍රඥා විමුක්ති ක්‍රමයයි**. මෙහිදී නිරුක්ති පටිසම්භිදා ඥානයට අනුව මතුවන පද නිරුක්ති මගින් දිශාවන් අර්ථ දැක්වේ. ඒ මෙසේය.

පෙරදිග :- දන් ඉහත විස්තර කළ සංසාර දුක, සංසාර රෝගය ආදී බුදුන් වහන්සේ දේශනා කළ මේ ධර්මය තුළින් අනිච්ඡතාවය, දුක්ඛතාවය, අනත්ථතාවය යන මේ ලෝකයට අයිතියි කියන ධර්මය දැනගෙන ඒ සියලු ලෝකය පිළිබඳව යථාස්වභාවය දුටුවට ඒ පුද්ගලයාට ප්‍රඥාව පහළ වේ. අවිද්‍යාව දුරුවී විද්‍යාව පහළ වේ. විද්‍යාව ආලෝකයකි. සුර්යයාට උපමාවකි. සුර්යයා නැගෙන හෙයින් නැගෙනහිරට උපමාව යොදා ගනී. ධර්මය අසුරු කරගෙන යම් අයකුට ප්‍රඥාව නැගේ නම් ඒ අය නැගෙනහිර සත්ත්වයෝ හෙවත් හිර නැගෙන සත්ත්වයෝ වෙති. එහෙත්ම යම් සත්ත්වයෙක් ධර්මය තුළින් ප්‍රඥාව වර්ධනය කලා නම්, පෙරදිග වසන සත්ත්වයෙකි. නමුත් ඉහත විස්තර කළ ලෝක ධර්ම ස්වභාවය නොදැක්කා නම් ප්‍රඥාව වර්ධනය නොවේ. එමනිසා ධර්මාවබෝධය කරන්න සෑදි පැහැදි ඉන්න සත්ත්ව කොටසක් ලොව කොතැනක සිටියත් ඔවුහු පෙරදිග වසන සත්ත්වයෝ වෙති. එනම් සුගතියට අයත් බ්‍රහ්ම, දේව හෝ මනුෂ්‍ය විය හැක. නමුත් දුගතිගත සතුනට පෙරදිග යොදන්න බැහැ. හේතුව ඒ අය ප්‍රඥාව වර්ධනය කළ හැකි තැනක නොව අත්බැව ඇත්තේ අභව්‍ය ස්ථානයක නිසාය.

එමනිසා උඩ, යට, වට කොහේ සිටියත් ප්‍රඥාව වර්ධනය කරන යම් සත්ත්ව කොටසක් ඒ ධර්ම මාර්ගය අනුගමනය කරමින් දිනෙන් දින ප්‍රඥාව වර්ධනය කරයි නම් ඒ පෙරදිග වසන සත්ත්ව කොට්ඨාසයයි.

පෙර අනුදිග :- ඉහත මගට අනුකූලව පෙරදිග වසන සත්ත්වයන් අනුව යමින් කටයුතු කරන අයයි. අනුලෝම ශාන්තියට පත්වෙලා ඉන්නවා කියන්නේ අනුලෝම වුනා, අනුකූල වුනා කියන එකයි, අනුදිග. සමයක්ත්ව නියාමය හෙවත් නිවනම එල්ල කරලා සුවය දැක දැක කෙලින්ම මාර්ගයට බැස්සට පසු - පෙරදිගයි. එනම් ආර්ය අෂ්ටාංගික මගට බැහැලා පූර්ණ වෙන අයයි. ඒ ආර්ය අෂ්ටාංගික මගට අනුලෝම වෙන්න මග වඩන අය - පෙර අනුදිගයි. පංචස්කන්ධය දුක්කස්කන්ධයක් සේ දකින්නේ අනුලෝම ඝෘන්තියට පත්වූ විටයි. ඒ පෙර අනුදිග වසන සත්ත්වයෝය. නිවන සුඛ වශයෙන් දකින්නේ සමයක්ත්ව ("සං" යන එකතුවෙන් මිදීමේ න්‍යාය) නියාමයට පත්වූ විටයි. එනම් නියම ලෙසම වැටහේ. ඒ පෙරදිග වසන සත්ත්වයෝය. එනම් පළමුවම පංචස්කන්ධය දුකයි කියා දැකිය යුතුයි. පංචඋපාධානස්කන්ධයේ බැඳිල ඉන්න කෙනෙක් ඒක දුකයි කියා දකිත් නෑ. නිවරණ යටපත් වූ මොහොතක (එනම් සමථය ඇති මොහොතක) උපාධානය අතහැරලා පංචස්කන්ධයේ ස්වභාවය දැක්කොත් තමයි සත්‍යය දකින්නේ. ලෝකය අසාරයි කියල දකලා ඒ පැත්තේ යන අය, ඒකට ආසන්න වෙනවා. අනුලෝම වෙනවා. එනම් ආසන්නව වැටහේ. තවම වඩන මට්ටමට ආවේ නෑ. නමුත් එන්න ඉතාම ලංවුනා කියන එකයි. ඒ පෙර අනුදිගයි.

දකුණු දිග :- ලෝභය, ද්වේෂය, මෝහය කුණක් බව මූලිකව තේරුම් ගෙන එනම්, ලෝභය, ද්වේෂය, මෝහය යන මේවා දෝෂ සහිතයි කියා ඒවා පහ කළ යුතුයි, ශුද්ධ කළ යුතුයි, ඉවත් කළ යුතුයි කියා විදර්ශනාවට පෙර මූලිකවම බණ අසා තේරුම් ගෙන නිගමනය කර ඒ සඳහා කටයුතු කරයි නම්, යම් සිල් ගුණයක් කුළ කටයුතු කරමින් යයි නම් ඒ අය කුණු දමන, කුණු ඉවත් කරන උදවියයි. එමනිසා කුණු දමන පැත්තට වැඩ කරන සත්ත්ව කොටසක් ලොව කොතැනක සිටියත් දකුණු දිග වසන සත්ත්වයෝ වෙති.

දකුණු අනුදිග :- ඉහත කුණු පහ කළ යුතුයි කියලා ඒ සඳහා නැඹුරුවීගෙන එන අය, එයට අවශ්‍ය කරන පසුතලය හදාගෙන තවම ලැස්තීවෙන අය, මේවා කුණු බව දැනගෙන අප විසින් මේවා අත්හැරිය යුතු බව අදහස් කරලා ඒ සඳහා නැඹුරුවී ගෙන එන සත්ත්ව කොට්ඨාසයයි. මෙයයි දකුණු අනුදිග.

පසුදිග :- ලෝභයෙන්, ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන් ඉවත් වෙන්න කිව්වට කැමති නැහැ. ඒ සඳහා වන වැඩ පිළිවෙලෙන් පසු බසිනවා. ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහයේ බැහැගෙන ඒකම වැලඳගෙන ඉන්නවා. පාපයට නැඹුරු වෙමින් පාප සංඛාර ගොඩනගමින් සිටින මේ අය ඉහත ආකාරයට කුණු ඉවත් කරන්න කැමති නැහැ. ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ වැලඳගත්ත උදවිය පහළට වැටුණු උදවියයි. මොවුන්ට නැගිටින්න බෑ. නැගීමක් නෑ. මෙයයි පසුදිග.

පසු අනුදිග :- ලෝභයට, ද්වේෂයට, මෝහයට පැත්ත අල්ලන, ඒ පැත්තට හවුල්වන, වාසිකම් කියන පිරිසක් ඇත්නම් මොන දෙසක සිටියත් ඒ අය පසු අනුදිග වසන සත්ත්වයෝය.

උතුරු දිග :- ධ්‍යාන, මගඵල ආදී උත්තරීතර ගුණ වැඩු උදවියයි. සෝවාන් සකාදගාමී වූ අයයි. නමුත් මනුෂ්‍ය සංඛාර ඉක්මවා නැති නිසා තවදුරටත් මනුෂ්‍ය ලෝකයේ සැරිසැරිය හැක. ඒ පැත්තට ඇත්තේ උතුම් ගුණයි. එබඳු යහපත් ගුණ පිහිටි අය මොන දෙසක සිටියත් උතුරු දිග වසන සත්ත්වයෝ වෙති.

උතුරු අනුදිග :- උත්තරීතර ගුණ වලට අනුකූල වෙලා, අනුලෝමව කටයුතු කරන උදවිය. උත්තරීතර ඵලයන්ට ඇතුළුවන්න අනුකූලව කටයුතු කරන සත්ත්වයෝ, මොන දෙසක සිටියත් උතුරු අනුදිග පිරිසයි.

යටදිග :- ලෝභය, ද්වේෂය, මෝහය නිසා විපාකස්කන්ධයන්ට ගොදුරුවී, අහවා ස්ථාන වල ඉපදී, පිනක් දහමක් කරගන්න පුළුවන් කමක් නොමැතිව මහා දුක්ඛිත තත්ත්වයට වැටී සිටින සතර අපාගත වූ සත්ත්ව කොට්ඨාසයයි. එනම් පසුදිග හා පසු අනුදිග වසන සත්ත්වයන්ගේ හේතුවේ ඵලයයි. පාපයේ ප්‍රතිඵලය හෙවත් විපාකය ලබන විට යටදිගයි. මොවුන් පහළට වැටී ඇත. මොන දෙසක සිටියත් යටදිග සත්ත්වයෝය.

උඩදිග :- උතුම් ගුණයට පත්වී, ධර්මාවබෝධය ලැබූ, සත්‍යාවබෝධය ලැබූ උදවිය නැවත පහළට නොවැටේ. උඩු අතට ගියා නම් උඩ අතටම නැගී නැගී යනවා. උඩට ගමන් කරනවා කීවේ උසස්, උතුම් බව කරා යන බවයි. උඩුදිග වසන සත්ත්වයෝ කිව්වොත් එක කොට්ඨාසයයි ඉන්නේ. එනම් මනස උසස් කරලා යන සත්ත්ව කොට්ඨාසයයි. ඒ අනාගාමී ඵලයෙන් ඔබ්බට ගොස් මනුෂ්‍ය සංඛාර ඉක්මවූ උදවියයි. මේ අය නැවත මනුෂ්‍ය ලෝකයට නොපැමිණේ.

මේ ආකාරයට ප්‍රඥා විමුක්ති ක්‍රමය තුළින්ද නිවන කරා ගමන් කළ හැක. මෙම ක්‍රමයේදී දිසාවන් නොබලන අතර විදර්ශනාව ප්‍රධාන වේ. මෙහිදී අධ්‍යාත්මිකව ශුද්ධ වූ / අශුද්ධ වූ ධර්මතා දෙක මෙනෙහි කරන අතර අශුද්ධ වූ ධර්මය දැක එයින් වෙන්වීමත්, ශුද්ධ වූ ධර්මය දැක නිවන කරා පැමිණීමත් සිදුවේ. අසාරත්වය දැකීම නිසා අසාරත්වයෙන් මිදෙන්නා. එවිට සාරත්වයට පත්වේ. සාරත්වය - නිවන, අසාරත්වය - ලෝකයයි.

චේතෝ විමුක්තිය තුළින් සිත වඩාගෙන යන මුල් ක්‍රමය චිත්ත පාර්ශුද්ධිය මතුකරමින් නිවන කරා යන එක් ක්‍රමයකි. මේ ක්‍රම දෙකටම සිත වැඩීම උභතෝ විමුක්තියයි. අවශ්‍ය නම් ක්‍රම දෙකම එකින් එකට වැඩිය හැක. චේතෝ විමුක්තිය වඩා ධ්‍යාන මාර්ග වලට යන්න අවශ්‍ය නම් දිසාව අනුව සිත වඩන ක්‍රමය යම් වේලාවකදීද, චතුරාර්ය සත්‍ය ඥාන අවබෝධ කරගෙන යන්න අවශ්‍ය නම් ප්‍රඥා විමුක්ති ක්‍රමය ඉන්පසුව ද තෝරාගත් කාලයක් තුළදී වැඩිය හැක. මේ ක්‍රම දෙකම වැඩිය යුතු ධර්මයි. සමථ/ විදර්ශනා කිව්වේ මේකටයි. සමථ මාර්ගයෙන් (චේතෝ විමුක්ති ක්‍රමය) රාගය දුරුවී, බැඳීම දුරුවී සිත සැනසේ. විදර්ශනා මාර්ගයෙන් (ප්‍රඥා විමුක්ති ක්‍රමය) අවිද්‍යාව දුරුවේ.

මේ මෙන් භාවනාව ද පෙර සේම භාවිතා කරන්න. අර්ථ විග්‍රහය පහත දැක්වේ.

මහා දුක් කඳ :- කලින් කරන ලද විග්‍රහය තවත් පහසු වෙන්නයි මෙලෙස පෙන්වන්නේ. කලින් විග්‍රහය ගෙන, මෙකී විග්‍රහයත් අවබෝධ කර ගත් පසු සිත තව තවත් ශුද්ධ වේ. සසර දුක හා ඉන් මිදීම තවත් විග්‍රහවීම මෙහිදී සිදුවේ. සසර පැවැත්මක් සමගයි දුක් කඳ ගොඩනැගෙන්නේ. ඡන්දරාගය සහිතව සාරයි කියන ලෝකෙක බැඳුණු විට, මේ “සං” යන එකතුව හෙවත් ලෝකය සාරයි යන දෘෂ්ටියට බැසගත් විට එහි පැවැත්මක් ඇත්නම් ගොඩනැගෙන්නේ දුක් කඳකි. සසර පැවැත්මට හිත තිබ්බොත් උපාධානස්කන්ධය වේ. එසේ නම් මුළු ලෝකයටම හිත තිබ්බොත් පංචඋපාධානස්කන්ධය වේ. එවිට දුක් කඳ මහත් වී මහා දුක් කඳක් බවට පත්වේ. එනම් උපාධානයක් සමග ගත් විට දුක් කඳ මහා වේ. උපාධානස්කන්ධය දුකයි කීවේ මේ නිසයි. දුකට බැඳුණු විට මහ දුකකි. දුකේ ඉන්න තාක් දුක විදින්න වෙනවා. එනම් පංචස්කන්ධය හෝ පංච උපාදානස්කන්ධයෙහි ඉන්නතාක් ඊට අදාළ දුක විදීමට සිදුවන බවයි. අර්ථත්වයත් සමග උපාධානය නිසා හටගත් මහ දුකෙන් නිදහස් වුවද සියලු දුකෙන් නිදහස් නොවේ. පිරිනිවන්පැමිදී හෙවත් අනුපාදිසේස නිබ්බාන ධාතුච්චිදී සියලුම දුකෙන් නිදහස් වේ.

පැවැත්ම ගෙනියන්නේ ඡන්දරාගයෙනි. ඡන්දරාගය නැවතුවිට බීණං පුරාණං නවං නත්ථී සම්භවං - පුරාණය ඤය කළා, නැවත පහළ කිරීමක් නැ. නවං අත්ථී සම්භවං කිව්වොත් නැවත භවයකට යයි. මෙසේ වන්නේ උපාධානය තිබුණොත්ය. එනම් පුරාණය ඤය කරලා නතර නොවී යළි යළිත් ගොඩනැගීමෙනි. එවිට මහා දුක් කඳක් ගොඩනැගේ. පැවැත්මක් ඇත්නම් වෙන්වේ මෙයයි. සසර පැවැත්මට හේතුවන ඡන්දරාගය නැතිනම් මතු මතුත් ගොඩනගන හේතුව නැතිවේ. මතු දුක් ගොඩනගන්නේ නැත්නම් එතැන මහා දුක් කඳ නොවන තත්ත්වයට පත්වේ. එමනිසා මහා දුක් කඳ නැති කර සං සාරයි කියන දෘෂ්ටියෙන් මිදෙන්න ඕන. සාරයි කියන එක තමයි ඡන්දරාගය. එය දුරු කළාමයි මිදෙන්නේ.

මහා රෝග කඳ :- රෝගයක ස්වභාවයක් ඇත. දුක් කඳට බැහැලා ඡන්දරාගයෙන් අල්ලා ගත්විට, රෝගයක් අල්ලා ගත්තා හා සමානයයි. රූපයන්ගේ පහළවීමක් ඇත්ද රෝගයේ පහළවීමයි. දුකේ පහළ වීමයි. උපාධානය කරගෙන පැවැත්මක් ඇතිකරගතහොත් රෝග කඳ මහා රෝග කඳක් බවට පත්වේ. එමනිසා සසර පැවැත්ම රෝග කඳක් සේ දුක එය වනසන හැටි දැකිය යුතුයි. මහාරෝග කඳෙන් මිදුණුවිට ඉතිරි වන්නේ පංචස්කන්ධ දුක (විපාකස්කන්ධ දුක) පමණි. එය පිරිනිවන් පැමිදී මිදේ.

මහා ජරා කඳ :- යමක් ගොඩනැගුණා නම් ආදිනවයට පත්වීම අනිවාර්යයි. යමක් ගොඩනැගීම නිසාමයි ජරා කඳක් ගොඩනැගෙන්නේ. එනම් ගොඩනැගීම ක්‍රමයෙන් ජරාවට යයි. යම් තැනක ජාති කඳක් ගොඩනැගුණේද එතැන ජරා කඳක් ගොඩනැගීම අනිවාර්යයි. ඡන්ද රාගයෙන් මේ පැවැත්ම අල්ලන්න ගියොත් ජාති කඳ ගොඩනැගෙන විටම ජරා කඳත්, ව්‍යාධි කඳත්, මරණ කඳත් මේ සියල්ලම ගොඩනැගේ. හටගත් හැම දෙයකම ස්වභාවය වැහැරී වැනසී යන තත්ත්වයට පත්වීමයි. විපරිණාමයට යාම ජරාවයි. මේ ස්වභාවිකව වයසට යෑම නිසා ඇතිවන ජරා කඳයි.

මහා ව්‍යාධි කඳ :- හටගත් තැන් පටන් මහා මරණය දක්වා පැවැත්මේදී ඇතිවන විවිධාකාර රෝගාබාධ හා රෝගාබාධයන් නිසා ඇතිවන වැහැරීම මීට අයත් වේ. ව්‍යාධි යනු විවිධාකාර රෝගයි. එසේම රෝගයක් නිසා ඇතිවන වැහැරීමයි. රෝගයක් නිසා ඇතිවන වැහැරීම එකක්. වයසට යෑම නිසා ඇතිවන වැහැරීම තව එකක්. රෝගයක් නිසා කෙනෙකුගේ කායික හා මානසික ශක්තිය පිරිහේ. නැගිටගන්න බැරිව සිටීමට සිදුවේ. ඒ වයසට ගිහින් නොවේ. මේ ව්‍යාධි කඳයි. රෝගයක් හැඳුණු විට එයට ගෝචරවී නොයෙක් විපත් වලට මුහුණ දීමට සිදුවේ. ඒකත් ව්‍යාධි කඳකි. රෝග කඳයි, ජරා කඳයි එකකි. ලෙඩ රෝග සෑදී වැහැරීම ව්‍යාධියයි. රෝග කඳ / ජරා කඳ කිව්වේ හටගත් යමක් වේ නම් වයසට ගොස් වැහැරී වැනසී යෑමයි.

මහා මරණ කඳ :- පැවැත්මක් ඇත්නම් මරණය ඒකාන්තයි. මේ සම්මත ලෝකයේ තිබෙන මරණයයි. මේ අතරතුර මොහොතක් මොහොතක් පාසාම ජාති ගොඩනැගේ. ගොඩනැගෙන ගොඩනැගෙන ජාති ඒ ඒ මොහොතේම මැරේ. (මෙහි මොහොත කීවේද ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ සම්පිණ්ඩන මාත්‍රයකටයි.) ඒවා ඤාණික මරණයි. එනම් හැම මොහොතක් පාසාම සිදුවන ඒ ඒ ජාතියේ

සිත් පහළවී ඇතිවන මරණයි. ඝෂණික උප්පත්ති, ඝෂණික පැවැත්ම, ඝෂණික මරණ හෙවත් උත්පාද, ධීති, හංග යන මේවායේ සම්පිණ්ඩනයක් තමයි අප සම්මතයේ කතා කරන උප්පත්ති, පැවැත්ම හා මරණ. ඝෂණික මරණ හා සම්මත මරණ යන දෙකම මරණ වලට අයිතියි. එක ජාතියක් ලෙස පෙනෙන්නේ අප්‍රමාණ ජාති සමූහයක සම්පිණ්ඩනයකි. ඒ ඒ ජාතියක ගත සිත පහළවී ක්‍රියාත්මක වන විට සත්ත්වයා ඉන්නේ ඒ පහළ වූ ජාතියේ පමණි. ඇසෙන් රූපයක් බලන විට ඉන්නේ රූප ජාතියේ පමණි. වෙනත් ජාතියක්, වෙනත් වින්දනයක් ඒ මොහොතේ නෑ. ඇත්තේ වක්ඛු විඤ්ඤාණයකි. එතැන අහන්න බෑ. අරමුණ රූපයයි. රූපය අරමුණු කළ හිත මිසක් වෙනත් හිතක් ඒ මොහොතේ නෑ. එනම් නාසයට හෝ කනට ගෝචරවූ හිතක් නෑ. මාත්‍රයක් කිව්වේ මේකටයි. දිට්ටේ දිට්ට මත්තං - දැකීම දැකීම් මාත්‍රයකි. දැකින මොහොතේ දැකීම් මාත්‍රය තුළ සත්ත්වයා විද්‍යාමාන වේ. සත්ත්වයා හැම වෙලේම ක්‍රියා මාත්‍රයක සිටියි. වර්තමාන සත්ත්වයා හැම වෙලේම වර්තමාන ඝෂණයක සිටිනවා යැයි කියන්නේ ඔය මාත්‍රයක් තුළ ඉන්න වෙලාව නිසාය. මොහොතක එන්නේ එක මාත්‍රයක් පමණි. සත්ත්වයා පනවන්නේ එම මාත්‍රයටයි. ලෝකය, ලෝක සමුදය, ලෝක නිරෝධය, ලෝක නිරෝධ මාර්ගය යන මේ සියල්ල පනවන්න පුළුවන් මේ මාත්‍රය තුළයි. මේක තමයි බඹයක් පමණ වූ කය තුළ ලෝකය පැනව්වය කියා හදාගෙන තියෙන්නේ. නමුත් බුදුන් වහන්සේ ලෝකය කයට සීමා කළේ නෑ. අධ්‍යාත්මික හා බාහිර යන මේ ලෝක දෙකත් එකතු කරගෙන හටගන්නා විඤ්ඤාණයත් එක්ක සම්බන්ධයෙනුයි ලෝක සියල්ලම ගොඩනැගී ඇත්තේ. මොහොතක් පාසා එක පොදියට මේ සියල්ල ගොඩනැගේ. එය ක්‍රමයෙන් වෙනස්වී යයි. ඒ වෙනස්වීම එක ක්‍රමයකි. ඒකට තමයි ඝෂණික මරණ කියා කිව්වේ. කර්ම ශක්තියෙන් කය පැවැත් වුවාට සත්ත්වයා පනවන්නේ දර්ශන මාත්‍රයෙනි. හිත තියෙන්නෙන් ඒ දර්ශන මාත්‍රය තුළයි. ඒ තමයි දර්ශන ජාතිය. දැන් සත්ත්වයා ඉන්නේ දැකීම් මාත්‍රය තුළයි. එමනිසා දැකීම් මාත්‍රයක් තිබුණ යම් ජාතියක් ඇත්ද, රූපයක් ඇත්ද, වේදනාවක් ඇත්ද, සංඥාවක් ඇත්ද, සංඛාරයක් ඇත්ද, විඤ්ඤාණයක් ඇත්ද ඒ සියල්ලම දැකීම් අරමුණු කරගෙන තිබුණු ඒවායි. දර්ශන විඤ්ඤාණය හෙවත් වක්ඛු විඤ්ඤාණය ඇතිවිට වෙනත් ජාති වල විඤ්ඤාණ නැත. මේවාට පුළුවන් දර්ශන අරමුණු විතරයි. මේ විඤ්ඤාණය ඝෂණයකින් බිඳෙයි. එහෙනම් එහි ජාතිය, ජරාව, මරණය සිද්ධ වේ. ඝෂණික මරණය කිව්වේ මෙයයි. ඉන්පසු එතැනින් මැරී නැවත ඇසීමකට (ශබ්ද) යයි. එවිට ඝෂණික මරණයකි. මෙය මොහොතක් පාසා සිදුවන අධිවේගී ක්‍රියාවලියකි. ඉතින් මේ පැවැත්ම තිබෙන තාක් ඔය කියන මරණ කඳ එනවා. මේ ක්‍රියාවලියෙන් පසු අවසානයේ මහා මරණයේදී තමයි සම්මත මරණය (කයෙහි මරණය) සිද්ධ වෙන්නේ. සසර පැවැත්මක් නැත්නම් මරණ කඳක්ද නැත.

මහා භය කඳ :- මෙබඳු ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ එනවා නම් එබඳු මුළු වැඩපිළිවෙළම හයානකයි. එවිට මහා භය කඳක් ගොඩනැගෙන බව දැකිය යුතුයි. හොඳ දෙයක් ගොඩනැගෙනවා කියලා සතුටු වෙන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. මේවාට බිය විය යුතුයි. කම්පාවිය යුතුයි. ශෝක විය යුතුයි. මේ ටික ගොඩනැගෙනවා නම් භය කඳ එනවා. මේවා ගොඩනැගෙන්නේ නැතිනම් භය කඳක් එන්නේ නෑ. භය කඳ නොවේ නම් නිබ්භයයි. නිවනයයි.

මහා හද ගිනි කඳ :- හදවතේ ඇතිවන ගින්න යනු මානසික ලෙස හටගන්නා ගින්නයි. කායිකව හටගන්නා ගිනි එකක්. මානසික ලෙස ඒවා අරමුණු කරගෙන හටගන්නා ගින්න තව එකක්. මෙසේ හදවත ඇසුරු කරගෙන හිතේ හටගන්නා ගින්න නිසා හදවත දූවෙනවා. හිත දූවෙන්න පටන් ගනී. මේ ගිනි රාග, ද්වේෂ, මෝහ නිසා ඇතිවන අසහනයයි.

මහා දාහ ගිනි කඳ :- හද ගිනි කඳ නිසා මොකද වෙන්නේ? එහිම දූවී දූවී යළි යළිත් දාහය ගොඩනගාගනී. ඇතිවන ශෝකය යළි යළිත් සිහිකර දාහය ගොඩනගා ගැනීම නිසා දාහ ගිනි කඳක් ගොඩනැගේ.

මහා ශෝක ගිනි කඳ :- දැන් සියලුම ගිනි එකපිට එක එන්න පටන් ගනී. එසේ පැමිණීමෙන් සුවය ඝෂයවීම නිසා (කලින් තිබූ තත්ත්වය නැතිවීමෙන්) හටගන්නා ගිනිකඳ මහා ශෝක ගිනි කඳකි.

මහා රාග ගිනි කඳ :- ආස්වාදය අග්‍ර කරගෙන සැරිසරන්න ගියවිට නොයෙක් ආකාරයෙන් දූවිලා තැවිලා අනෙකා ගනියිද? මට අයිති වෙයිද නැද්ද? මට අයිති කරගන්න බැරි වෙයිද? යනාදී වශයෙන්

අසහනකාරී සිතිවිලි වලින් පටන් ගෙන උත්සාහයෙන් වෙහෙස වෙවී, ද්වේෂයෙන් තැවී තැවී, දැවී දැවී රාගය ගොඩනගන්න හදයි. ආස්වාදය මුල්කරගෙන එහිම දැවී දැවී පස්සෙන් යයි. යමක් පසු පස සැරිසැරීම අග්‍ර කරගෙන ඒ පසුපසම ගොස් එය ලබාගැනීමේ උත්සාහයක නිරත වෙයි. ආස්වාදය කියා මායා ස්වභාවය මතු කරගෙන එනිසා ඇලෙමින් එහිම දැවී දැවී ගමන් කරයි. මෙවිට මහා රාග ගිනි කඳක් ගොඩනැගේ.

මහා බැඳුණු බැමි :- මේ නිසා අවිද්‍යාවට කොටුවී, බැමීමකට කොටුවී ඒකෙන් පැනගන්න බැරිව අවිද්‍යාව මහා බැමීමක් කරගනී. අවිද්‍යා බැමීමෙන් බැඳී, තෘෂ්ණාව නැමැති ජලයේ තෙත්වී, කර්මය නැමැති කුඹුරේ අවශ්‍ය කරන්නාවූ අරමුණ / බීජය නිපදවා ගෙන සසර ගමනට අභිසංඛාර විඤ්ඤාණයක් පහළ කර ගනී.

අනන්ත දුක් ගිනි කඳ :- මේ ආකාරයට එකින් එකට නොකඩවා, අනවරතව අනන්තවත් ගිනි කන්දරාවක් එන බව දැකිය යුතුයි. ඉතින් මේ සසර පැවැත්ම නොමැති නම් මේ ආකාරයට අනන්ත දුක්ගිනි කඳ එන්නේ නැ.

සංසාරය කියන්නාවූ සාරදෘෂ්ටියක් අරගෙන ඉන් විදින දුකෙන් මිඳෙන්නවා... ආදී ලෙස මේ සියල්ලම මිඳීමට එන්නේ නිවන මුල්කරගෙනයි. සත් බවින් ගත් බැඳීම සාරවත් වූ දෘෂ්ටියෙන් ගත් විට ප්‍රතිඵල ලෙස සංසාරය හිමිවේ. ඒවායේ ආදිනවය දකලා මිඳෙන්න කියන එකයි මේ කියන්නේ.

දහම මෙසේ නම් සියලු සත්ත්වයෝ නිදුක් වෙන්නවා, නිරෝගී වෙන්නවා, සුවපත් වෙන්නවා, භය නැත්තෝ වෙන්නවා, දුකින් මිඳෙන්නවා ආදී ලෙස කියන විට කෙසේ නම් අර්ථ ගත යුතුද? මේ ගැන තවත් පැහැදිලි කරගැනීම සඳහා පෙළ දහමින් නිදසුනක් ගෙන බලමු.

බුද්දක නිකාය

පටිසම්භිදා මග්ග ප්‍රකරණ විදර්ශනා ගාථා

- පංචස්කන්ධය දුක් ලෙස දකින්නා අනුලෝම ක්ෂාන්තිය ලබයි.
- නිවන සුඛ ලෙස දකින්නා සමයක්තව නියාමයට ("සං" යන එකතුවෙන් මිඳීමේ න්‍යාය) බසින්නේය.
- පංචස්කන්ධය රෝග ලෙස දකින්නා අනුලෝම ක්ෂාන්තිය ලබයි.
- නිවන නිරෝග ලෙස දකින්නා සමයක්තව නියාමයට බසින්නේය.
- පංචස්කන්ධය භය ලෙස දකින්නා අනුලෝම ක්ෂාන්තිය ලබයි.
- නිවන අභය ලෙස දකින්නා සමයක්තව නියාමයට බසින්නේය.

මේ ආදී වශයෙන් හතළිස් අයුරකින් සිහි කිරීමෙන් අනුලෝම ක්ෂාන්තියට පත්වන බවද හතළිස් අයුරකින් සිහි කිරීමෙන් සමයක්තව නියාමයට පත්වන බවද පෙන්වා දී ඇත. එසේම අනුලෝම ක්ෂාන්තියට පත් නොවූ අයෙකු, සමයක්තව නියාමයට පත් නොවන බවද, සමයක්තව නියාමයට නොපත් කෙනෙකු සෝවාන්, සකෘදගාමී, අනාගාමී, අරිහත් යන මාර්ග ඵලයන්ට පත් නොවන බවද පෙන්වා ඇත.

අනුලෝම ක්ෂාන්තියට පත්නොවූ අයෙකු යනු ලෝකය ගිනි කියා දක්කේ නැති කෙනෙකි. ඒ සඳහා ආසන්න නොවූ අයකු නිවනට පත්වීම සිදු නොවන්නකි.

එසේම අනුලෝම ක්ෂාන්තියෙන් යුක්ත වන්නා සමයක්තව නියාමයට පත්වන බවද, සමයක්තව නියාමයට පිලිපත් අයකු සෝවාන්, සකෘදගාමී, අනාගාමී, අරිහත් යන මාර්ග ඵලයන්ට පත්වන බවද පෙන්වා දී ඇත.

මාගන්ධි සූත්‍ර දේශනාවේදී ද "ආරෝග්‍යා පරමා ලාභා නිබ්බානං පරමං සුඛං" ලෙස දක්වා ඇත්තේ පංච උපාධානස්කන්ධය නැමැති රෝගයෙන් නිදහස්වීම පරම ලාභයක් බවත් නිවන පරම සුඛය ලෙසත්ය. එනම් කය රෝගයක් ලෙස දැකිය යුතුයි. මෙහි කය යන්නට මනුෂ්‍ය, දිව්‍ය, බ්‍රහ්ම, අමනුෂ්‍ය,

නිරිසන් ආදී සියලු සත්ත්ව කායවල් අයත් වේ. මෙය සියලු ලෝකයන්ට අදාල වන කාරණයකි. ඉන් නික්මුණුදාට සියලු ලෝකයෙන් නිදහස්වීම සිදුවේ. නමුත් මෙය අද, කයේ ඇති රෝග නිවාරණය හෙවත් නිරෝගීභාවය පරම ලාභය යනුවෙන් ලෞකික අර්ථයකට පමණක් පෙරලා ගෙන ඇත.

එසේ නම් සියලු සත්ත්වයෝ නිදුක්විය යුත්තේ කෙසේද? සත්ත්වයෝ විදින ප්‍රධාන දුක නම් සතර අපාගත වී විදින සතර අපා දුකයි, මහ දුකයි. සතර අපායෙන් නිදහස් වන්නේ සෝතාපන්න ඵලයට පත්වූ විටයි. එවිට “සියලු සත්ත්වයෝ සතර අපාගත දුකින් නිදුක් වෙත්වා” හෙවත් “සෝතාපන්න ඵලයෙන් නිදුක් වෙත්වා” යනුවෙන් අදහස ගත යුතුවේ.

සියලු සත්ත්වයෝ නිරෝගී විය යුත්තේ කෙසේද?

කාමයෙන් පෙළීම රෝගයකි. කාමරාගයයි, පටිසයයි දෙක පෙළෙන දහම් වේ. අමාත්‍ය කා දූමීම - කාම. එය අග්‍රකරගෙන යෑම - රාග. බැඳුණු පටි නිසා ගැටීම - පටිස. පටි කිව්වේ සත්ත්වයා සසරට බැඳ තබන දස සංයෝජන ධර්ම නම් පටි දහයයි. එනම් අමාත්‍ය හෙවත් නිවන කා දූමීම සඳහා ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ.... ආදී ක්ලේෂයන් අග්‍ර කරගෙන ඒවා සමග ගැටීමයි. කාමරාග, පටිස රෝගයක පෙළීමක් වගෙයි. මෙහිදී නිරෝගී වෙත්වා යනු ඒ පෙළීම සමනයවීමයි, තුනිවීමයි. කාම රෝගයයි, ඇලීමයි, ගැටීමයි නැමැති රෝගය සමනයවීම තමයි නියම නිරෝගීත්වය. රොස්බව හෙවත් රෝදුබව අග්‍ර කරගත් විට ඇතිවන රෝගයට පාර කපන්නේ ඇලීම හා ගැටීමයි. මෙවිට රෝදුව, රළුව යන ගමනක් ඇතිවේ. මේ ලෝක සම්මත රෝගය නොව සංසාර රෝගයයි. එහෙත්ම නිරෝගී යනු කාම ලෝකයේ කාමරාග, පටිස තුනී කළා කියන එකයි. එනම් රෝගය තුනීවේ, සමනය වේ. දැන් රත්වන්නේ නැතැ. රෝදු වන්නේ නැ. සැර බාල වුනා කියන එකයි. පංචස්කන්ධය නමැති කස දුක් සේ දුක එය නැති කරන්න උත්සාහ කරන්න. ලොව යමක් සාරයි, යහපත් යැයි සිතා කටයුතු කළ කෙනා එහි හරයක් නැති බව වැටහුණුදාට ඉන් මිදීමට උත්සාහ කරයි. එවිටයි නියම නිරෝගී බව ලැබෙන්නේ. කාමරාග, පටිස තුනී වන්නේ සකාදාගාමී ඵලයට පත්වූ විටයි. එවිට “සියලු සත්ත්වයෝ කාමරාග, පටිස සමනයෙන් නිරෝගී වෙත්වා” හෙවත් “සකාදාගාමී ඵලයෙන් නිරෝගී වෙත්වා” යනුවෙන් අදහස ගත යුතුවේ.

සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් විය යුත්තේ කෙසේද?

නැවත නොකැඩෙන සම්පූර්ණ සමාධි සුවයක් ලැබෙන්නේ කාමරාග පටිස සහමුලින්ම නැති කළ විටයි. මෙය අනාගාමී ඵලයෙන් ලබන සමාධි සුවයයි. සියලුම කාමරාග පටිස වලින් නිදහස්වීම මෙහිදී සිදුවේ. කාමරාග පටිස වලින් හටගත් දුක නැති නිසා ලැබෙන්නේ සාන්ත භාවයයි. සමාධි සුවය කිව්වේ මෙයයි. මෙවිට “සියලු සත්ත්වයෝ කාමරාග, පටිස නිරෝධයෙන් සුවපත් වෙත්වා” හෙවත් “අනාගාමී ඵලයෙන් සුවපත් වෙත්වා” යනුවෙන් අදහස ගත යුතු වේ.

සියලු සත්ත්වයෝ දුකින් මිදිය යුත්තේ කෙසේද?

පංචස්කන්ධය නමැති රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාරා, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පහ කෙරෙහි යම් ඡන්දරාගයක් ඇත්ද එයින් නිදහස්වන තැන අරිහත්වයයි. පළමුව පංචඋපාධානස්කන්ධ දුකෙන් නිදහස්වීම අරිහත් ඵලයක් සමගම සිදුවේ. එය සෝපාදිසේස නිවනයයි. අරිහත්වයේදී ක්ලේෂයන්ගෙන් නැගෙන දුක් කඳ නොමැති වුවත් පෙර කළ කර්ම වල විපාකස්කන්ධ දුක හෙවත් පංචස්කන්ධ දුක ඇත. එනම් අරිහත්වයට පත්වූ පසුවත් කායිකව හටගන්නා වේදනා නැති නොවේ. ලොච්ඡුරා බුදුන්ටත් පිරිනිවන් පාන තෙක් මේවාට මුහුණ දීමට සිදුවුනා. එයත් නැතිවන්නේ අනුපාදිසේස පරිනිර්වාණයේදීය. එනම් පංචස්කන්ධ දුකෙන් සහ සියලු දුකෙන් නිදහස් වන තැනයි. එය අනුපාදිසේස නිවනයයි.

උදා :- ගසක් වඳ බවට පත්කළ විට, මතු බීජ පරම්පරාවක් හට නොගනී. නමුත් මැරෙන තෙක් ගස තිබේ. එතෙක් බාහිරින් එන උපද්‍රවයන්ට ගොදුරුවීමට ගසට සිදුවේ. ගස මැරුණ විට ඒ උපද්‍රවයන් ඇතුළු සියලු උපද්‍රව දුරුවේ.

මෙවිට “සියලු සත්ත්වයෝ පංචඋපාධානස්කන්ධ දුකෙන් හා පංචස්කන්ධ දුකින් මිදෙන්නවා” හෙවත් “අර්හත් ඵලයෙන් දුකින් මිදෙන්නවා” යනුවෙන් අදහස ගත යුතුවේ.

නමුත් මේ ආකාරයට නිදුක් වෙන්නවා, නිරෝගී වෙන්නවා, සුවපත් වෙන්නවා, දුකින් මිදෙන්නවා යනුවෙන් මෙන් වැඩිමේදී දෙපැත්තක වර්ධනයක් සිදුවන බව තේරුම් ගත යුතුයි. එකක් නම්, භෞතික ලෝකයේදී ඇතිවන දුක නැතිවීමට, රෝගාබාධ නැතිවීමට, අවශ්‍ය කරන සුවය සඳහා එන දුක් කරදර වලින් මිදීමට අවශ්‍ය පසුතලය සෑදීමයි. එමනිසා මේ පද ගත්විට ලෞකික / ලෝකෝත්තර අර්ථ දෙකම ගැබ්වී ඇත.

“නිදුක් වෙන්නවා” කියන විට ප්‍රඥාවෙන් නිගමනයට වැටෙන්න ඕන, මේ නිදුක් වෙන්නවා කියන්නේ ක්‍රම දෙකක් බව. එකක් තමයි සසරෙහි දුක් විදින සත්ත්වයන්ගේ යම්කිසි කායික, මානසික වූ ලෞකික දුකක් ඇත්නම් ඉන් මිදෙන්නවා යන්න. නමුත් මෙය ලෞකික වූ මධ්‍යම දහමයි. ප්‍රණීත දහම නොවේ. මෙය පුණ්‍ය ධර්මයට අයිතියි. අනෙක ලෝකෝත්තරවූ ප්‍රණීත දහමයි. එය කුසල ධර්මයන්ට අයිතියි. ආර්ය මාර්ගයේදී සිදුවන ලෝකෝත්තර නිදුක්වීම ඉන් අදහස් වේ.

එමනිසා නිදුක් වෙන්නවා, නිරෝගී වෙන්නවා ... ආදී ලෙස කියන විට මේ අර්ථයන් දෙකම ගැනේ. නමුත් අර සැඟවී තියෙන ලෝකෝත්තර පැත්ත මතු කරලා පෙන්වන්න ඕන නිසයි සංසාර දුකෙන් මිදෙන්නවා, සංසාර රෝගයෙන් මිදෙන්නවා ... ආදී ලෙස විස්තර කරන්නේ. ඉතින් මේ භාවනාව පුරුදු පුහුණු වුනාට පසුව අර දැනට ගෙනයන පද භාවිතාව කළ හැකියි. එවිට සියලු සත්ත්වයෝ නිදුක් වෙන්නවා, නිරෝගී වෙන්නවා, සුවපත් වෙන්නවා, දුකින් මිදෙන්නවා ලෙස පෙර පරිදි භාවිතා කළ හැකියි. නමුත් ප්‍රධාන කරුණ ලෝකෝත්තර පැත්ත බවද මතක තබා ගත යුතුයි. නමුත් මෙය පුරුදු පුහුණු වුනාට පසුව මහදුක කියන්නේ, මහ රෝගය කියන්නේ මේ සංසාර දුකයි, සංසාර රෝගයයි ... ආදී දේවල් කියා වැටහේ. අනෙක්වා ලෞකික වූ කුඩා රෝගයන් බවත් පසුව වැටහේ. හැබැයි මෙහිදී මේ කුඩා රෝගයන් අත්හැරලා නෙමෙයි මෙන් වඩන්නේ. ලෝකයා වඩන ලෞකික වූ මෙමතියක් ඇත්නම්, ඇත් අඩියක් බඳුවූ ආර්ය මෙමතිය තුළ එබඳු ලෞකික මෙමතියන් ගැබ්වී ඇත. එවිට අමුතුවෙන් ලෞකික /ලෝකෝත්තර ලෙස වචන කිව යුතු නැහැ. එමනිසා මෙහිදී ලෞකික සංඥා ඉවත් නොකෙරේ. ලෞකික නිදුක්වීම, නිරෝගීවීම අත්හැරෙන්නේ නෑ. ඒකත් ඇතුළේ තියෙන පුංචි කොටසක්. උදා:- ඇත් අඩිය ආර්ය මෙමතිය නම්, ඒ තුළ තිබෙන පුංචි ගව කුර වැනි කුඩා අඩි ලෞකික මෙමතියට සමානයි. එනම් ඇත් අඩිය තුළ සියල්ල ඇතුළත්ව ඇත.

නමුත් සදාතනික නිදුක් බව, නිරෝගී බව පෙන්වන්නේ ආර්ය මෙමතිය තුළිනි. මන්ද ලෞකික මෙමතිය වඩා අප බුදුන් වහන්සේත් බඹ ලොව ඉපදුන බව පෙළ දහමේ පෙන්වා ඇත. වසර හතක් වඩා මහාකල්ප හතක් යනතෙක් දුගතියට නොවැටුන බවත්, එතෙක් බඹ ලොවින් මෙහාට ආවේ නැති බවත්, ලෝකය විනාශ වෙන කාලෙක පහළ බඹ තලයේ සිට එතැනින් උඩ බඹ තලයට ගොස් පහළට නොවැටුනු බවත් සඳහන් වන අතර, ඒ විදියට මහා කල්ප හතක් ලෝක විනාශයට ගොදුරු නොවූ බවත් ධර්මයේ පෙන්වා ඇත. එහෙම ඉඳලත් ඒක ගෙවිල ගියා මිස නිවන් ලබාදන්නෙ නෑ. එමනිසා වඩන්න හොඳයි. නමුත් තාවකාලිකයි. නිවන් මග නොවේ. ශාසන මග මහා ඇත් අඩියයි, ආර්ය මෙමතී භාවනාවයි. ඒ හා සමාන අඩියක් තවත් නෑ. ශාසන අඩිය තුළ මුල් බැහැගත්ත යම්කිසි ස්ථානයක් ඇත්නම් ඒ හා සමාන ගුණයක්, ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා ගුණයන් තවත් නැති නිසා ශාසන මගට සියල්ලම අයිතියි. ලෞකිකත්වය වඩන යම්තාක් ගුණයක් ඇත්ද ඒ මෙහි අල්ප මාත්‍රයකි. එමනිසා ඉහත ආකාරයට ලෝකෝත්තර අදහස ගත්විට ලෞකික / ලෝකෝත්තර අංශ දෙකෙන්ම සුවය ලැබෙන්නවා යන්න වැටහෙන්න ඕන. එනම් ලෞකිකව ලබන සුවය ආර්ය මෙමතිය තුළ අන්තර්ගත වී ඇත.

ඉතින් මේ අර්ථය ඉස්සෙල්ලාම කිව්වම තේරෙන්නේ නැති නිසයි, සැඟවුණු අදහස මතු කරලා දෙන්න සංසාර දුකෙන් මිදෙන්නවා... ආදී කර්මස්ථාන දෙන්නේ. මේක ගත්තට පස්සේ, ප්‍රගුණ වුනාට පස්සේ නිදුක් වෙන්නවා කියන විට මේ අදහස් දෙකම හිතට එනවා. නිරෝගී වෙන්නවා කියන විට,

කායික වන්නා වූ මේ රෝග ආදියෙන් නිරෝගිවීමත්, කාමරාග පටිස යැයි කියන මහ රෝගය සමනය වීමත් මේ දෙකම ලැබෙන්නා යන්නත්, සුවපත් වෙන්නා කියන විට, කාමරාග පටිස සම්පූර්ණයෙන්ම නැතිවී ලබන මහ සුවයත්, ඒවගේම කායික මානසික යම් දහයන්ගෙන් නිදහස් වන සුවයක් ඇත්ද මේ දෙකම ලැබෙන්නා යන්නත් හිතට නැගේ. දුකින් මිදෙන්නා කියන විට ලෝකයා විදින යම් කායික, මානසික දුකක් ඇත්ද ඉන් මිදීමත්, පංචස්කන්ධ හා උපාධානස්කන්ධ දුකින් මිදීමත් යන මේ දෙකම ලැබෙන්නා යන අදහස එයි. එමනිසා මේ භාවනාව සියල්ලෙන්ම පරිපූර්ණයි. ඉතින් අපට දෙකෙන් එකක් ඉවත් කරලා එකක් විතරක් ගන්න බැහැ. මේ දෙකම තියෙන්න ඕන. වචනවල විවිධ අර්ථ ඇත. නිරුක්ති දකින්න කිව්වේ මේ නිසයි.

එසේම මා හැඟි ඉහළම අවබෝධය ලැබිය හැකි සත්‍යාවබෝධය ලැබෙන පහත සඳහන් භාවනාව ගායනා ශෛලියෙන් තොරව වාක්‍ය විලාසයෙන් හඬ නගා හෝ හෙමින් වඩන්න. මන්ද මෙහිදී උපරිම විදර්ශනා ස්වභාවයක් පෙන්වන නිසා චිත්ත ප්‍රසාදයෙන් ගායනා කරන විට ඒ ගායනා කරන රාගයට හිත ගියාම ඒකක් ලෝකයේ පැවැත්මට හේතුවන නිසා. මෙහිදී ප්‍රීති සම්බෝජ්ජංගය නැගී ඇවිත් විදර්ශනාවට අවශ්‍ය පසුකලය සාදා එතැනින් තමයි උපේක්ෂාවට පත්වන්නේ. එවිට ශබ්ද රසය විදීමකුත් නෑ. නමුත් ගායනා ශෛලියෙන් ශබ්ද රසය විදීමක් ඇතිවේ. එවිට රූප, අරූප රාගවලට හිත ඇලේ. ශබ්ද රසයෙන් එන මට්ටම තියෙන්නේ, කාමරාග, පටිස දුරු කරලා, එහෙත් රූප, අරූප රාග වලට හිත තියෙන තැනයි. මේ කියන්නේ රූප, අරූප රාගත් දුරුකරන ක්‍රමයකි. ගායනා ශෛලියෙන් තොරව කිව්වොත් මේ දෙකත් නැතිවෙයි.

සමූහයක් සමග කම්ප්ථානය වඩනවා නම් ප්‍රධාන පින්වතෙක් වාක්‍ය කොටසෙන් කොටස පළමුව කියන විට ඉන් අනතුරුව පිරිස එසේම කියන්න. (කොමා තබා ඇති ලෙස කොටස් වෙන් කර ගන්න.)

මේ අවස්ථාව, මොහොතින් මොහොත, ගෙවී ගෙවී ගොස්, විනාශයට, පත් වන්නේමය.

සියලු අවස්ථාවෝ, මොහොතින් මොහොත, ගෙවී ගෙවී ගොස්, විනාශයට, පත්වන්නෝමය.

සියලු අවස්ථාවෝ, මොහොතින් මොහොත, ගෙවී ගෙවී ගොස්, විනාශයට පත්වීම, ධම් ස්වභාවය කොට ඇත්තාහුය.

මුළාවට පත් සත්ත්වයෝ, මෙබඳු අවස්ථා, යහපතැයි ගෙන, ඒ ඒ තැන්හි, ඇලී ගැලී, වාසය කරන්නාහුය.

ප්‍රඥාවන්තයෝ, මෙබඳු අවස්ථා, නිසරු යැයි දැක, ඒ ඒ අවස්ථාවන්හි, නොඇලෙන්නාහුය, නොබැඳෙන්නාහුය, මිඳෙන්නාහුය.

සාකච්ඡාවල දී “අවස්ථාව” යන වචනය හොඳින් අර්ථවත්ව වටහා ගන්න.

අපට දැනෙන වැටහෙන යම් රූප ස්වභාවයක් වේවා, හිත් ස්වභාවයක් වේවා, සිතිවිලි වේවා, හිත ඇලෙන බැඳෙන සීමාවට යන තුරු කුඩා කාල පරිච්ඡේදවලට එනතුරු සිහිකර ගන්න. ඒ ඒ ස්වභාවයන් දැන ගැනීමට අප පනවාගෙන ඇති අවස්ථා වලට කියන නම් වලින් හඳුන්වන සියල්ලම ඊට කුඩා අවස්ථා වලින් සැදුම්ලත් රූප පිඬවල් හෝ නාම පිඬවල් මිස ඒකීය අවස්ථා නොවන බවද, ඒ කුඩා අවස්ථාව ද ඊටත් කුඩා අවස්ථා කාණ්ඩවලින් සැදුම්ලත් දේ මිස ඒකීය වූ අවස්ථා පිණ්ඩයක් කිසිවක නොමැති බවත්, සියල්ල මායා ඒකක බවත්, සාකච්ඡා කරමින් වටහා ගන්න. එවිට සණ සංඥාව බිඳිගොස් සියල්ල මායාවක් බවත් හිත තැබීමට, යහපත්යැයි ගැනීමට වටිනා කිසිම දෙයක් කිසිම තැනක නැති බවත් වැටහෙන්නට වනු ඇත.

යම් විටෙක මේ අවබෝධය තුළින් යථාවබෝධය ලැබී නම් ලොව නිසරුව තමන්ට ම මනාව අවබෝධ වී ලෝකයේ කිසිම අවස්ථාවක ඇලෙන්නට දෙයක් නැති බව වැටහෙන්නට වනු ඇත. යම් බලාපොරොත්තු කොටසක් සහමුලින්ම ගිලිහී ගිය අයුරුත් වැටහෙනු ඇත. මේ සෝකාපන්න ඵලය ලබන අවස්ථාවයි. එවිට ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා නුවණ පහළ විය හැකිය.

පෙර මට මෙබඳු බලාපොරොත්තු තිබුණි. ඒවායේ සීමාවක් එකල නොපෙනුණි. එහෙත් නිසරුව දුටු බැවින් පුළුල් වැටහීම නිසාම තුන් ලොව පහත කිසිම පැතුමකින් මට වැඩක් නැතැයි බලාපොරොත්තු බිඳ හැරීමට හේතු වූ සත්‍ය මාර්ගය වැටහෙනු ඇත. එම අසීමිත බලාපොරොත්තු තොරවීම හේතුවෙන් පෙර තිබූ දාහය නැති සැනසීම වැටහෙනු ඇත. නැවත නූපදින ලෙස අත් හැරී ඇති සැටි වැටහෙනු ඇත. අත් හැරී ගිය බලාපොරොත්තු මෙබඳු ඒවා යයි ද ඒවා අත්හැරී ගියේ කෙසේද යන්නත් වැටහෙනු ඇත. තවම ඉතිරිව ඇති බලාපොරොත්තු මේවා යයිද ඒවා නැති කිරීමට කළ යුත්තේ කුමක්ද යන්නත් වැටහෙනු ඇත. එනම් සිදුවෙව්ව දේ සිහි කරන විට ඒ තුළ තිබෙන යතාර්ථය දැක යළි යළිත් සිහි කර බලයි. එහි ස්වභාවය හා ප්‍රතිඵල එවිට පෙනේ. මේ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා ඥානය යි.

ඉතිරි වී ඇති බලාපොරොත්තු ලෙස, එක්තරා මට්ටමක රැස් කිරීමක බලාපොරොත්තුවක්ද, කාමාස්වාද බලාපොරොත්තුවක් ද, පර්යේෂණ මනසක් හෙවත් දැන ගැනීමේ බලාපොරොත්තුවක්ද ඉතිරිව ඇති බවත් ඒවා ද නිසරු දේ මිස සරු නැති බවත් වැටහෙමින් ඉදිරියට කළ යුතු දේ නම් එම බලාපොරොත්තු ද පෙර සේම විමසා අවබෝධය පුළුල් කිරීමෙන් පහ කිරීම බවත් වැටහෙනු ඇත.

ඔබට මේ මහා වාසනාව උදා වෙන්නේ සෝතාපන්න වූ හෝ ඊට වැඩිමනත් ඵලයක් ලැබුවෙකුගේ හඬක් මගින් පරතෝසෝෂක ප්‍රත්‍යය (අනුන් විසින් හඬ නගන ශක්තියෙන් ලබන ප්‍රත්‍යයයි. මෙහි “පර” නම් කල‍්‍යාණ මිත්‍රයෙකි හෙවත් ආර්ය භාවයට පත් අයෙකි.) ලැබුන මොහොතක ය. එබඳු අය මෙකල ඔබ නොදැන සිටියත් හේතු වාසනා පරිදි කෙසේ හෝ හමු විය හැකිය. විශේෂයක් පෙනෙන අයගෙන් ඔබ මග ඵල ලාභියෙකුදැයි නොඅසන්න. එබඳු අය සමග ධර්ම ශ්‍රවණ, ධර්ම සාකච්ඡා පමණක් කරන්න.

පළමු ඵල ලාභිත්වය ඔබට හිමි වී නම් ඉතිරි ඵල ලැබීමට තව කෙනෙකුගේ දහම් හඬක් නො ඇසුන මොහොතක කියා බාධාවක් නොවනු ඇත. එනම් සෝතාපන්න ඵලයෙන් පසු ඉතිරි ඵලයන් ලැබීමට අත්‍යයකුගේ උපකාරයක් අත්‍යවශ්‍ය නොවේ.

යම් විටෙක මනා අවබෝධය පුළුල් වී පෙර සේම රැස් කරන බලාපොරොත්තු ද සුන් වී යනු ඇත. ඉන්පසු ඔබේ රැස් කිරීමක් වේ නම් ඒ කිසිසේත්ම ඔබ සඳහා නොව යුතුකමක් ඉටු කිරීම සඳහා පමණක් වනු ඇත. එවිට ද ඔබට පෙරට වඩා බලවත් ලෙස ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා නුවණ පහළ විය හැකියි. මේ සකෘදගාමී ඵලය ලබන අවස්ථාවයි. ඒ ගැන විස්තර කිරීම අනවශ්‍යය.

නැවත ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාවේ දී කාමාස්වාදය සුළු වශයෙන් විඳීමටද පර්යේෂණ මනසින්, කුමක්ද? කවිද? කෙසේද? ආදී දැනගැනීමේ බලාපොරොත්තුද තව ඉතිරිව ඇති බව වැටහෙනු ඇත.

තව කටයුතු ඉතිරිව ඇති බවත් ඒ සඳහා මනා අවබෝධය ලබන්නට පෙර සේම මග වැඩිය යුතු බවත් වැටහෙනු ඇත.

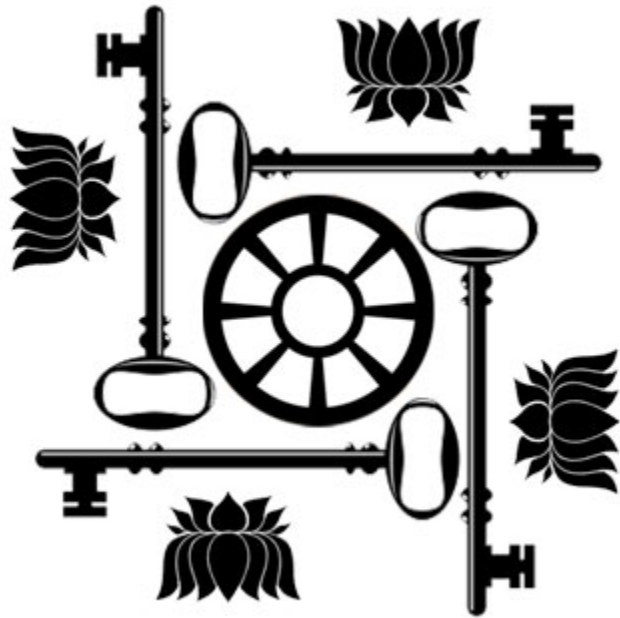
මෙසේ වඩන ඔබට යම් මොහොතක අවබෝධය මහත්සේ පුළුල් වී විඳීමේ නිසරුව වැටහෙමින් සියලු කාමාසාවන් ගිලිහී යන අවස්ථාවක් අත්දකින්නට ලැබෙනු ඇත. මේ අති උසස් සමවත් ගුණය වැඩෙමින් අනාගාමී නම් ඵලය ලබන අවස්ථාවයි.

ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා ඥානය ද පෙර සේම පහළ විය හැකිය. පර්යේෂණ මනසක් තවම ඇති බවත් එය ද බොහෝ ස්වල්ප බවත් වැටහෙනු ඇත. ඒ සුළු බලාපොරොත්තු ද බිඳ හැරිය යුතු බවත් ඒ සඳහා මාර්ගය වැඩිය යුතු බවත් වැටහෙනු ඇත. යම් මොහොතක තුන් භවයේ සැරිසැරීමට තිබූ සියලු බලාපොරොත්තු සුන් කරමින් සියලු පර්යේෂණ කෙළවර කරමින් දැන ගන්නට වටිනා දෙයක් තුන් ලොව ම නැති බව මනා සේ වැටහෙමින් සහමුලින් අත්හැරී මිඳි ලොව කිසිවක් සාරවත් යැයි නො පිළිගැනීමත් වැටහෙමින් භව ගමන කෙළවර කළ උත්තරීතර රහත් ඵලය අත්වනු ඇත.

යමෙක් මග වඩා ඵලයක් ලබයි ද ප්‍රඥාවන්ත වූවහුට රහත් ඵලය දක්වා ම අනුමානයෙන් ද, අවබෝධයෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කළ ඵලය අත්දකීමෙන් ද වැටහෙනු ඇත. මේ ශ්‍රී සද්ධම් මාලාව කෙරෙහි අංශු මාත්‍ර වූ හෝ සැකයක් ඇති කර නොගන්න. අවබෝධ කරගන්නටම උත්සාහ කරන්න.

ඔබට සලෙට නිවන් ශාන්තියම වේවා !

සමස්ත ලෝකයේ මව්වරුන්, පියවරුන්, ගුරුවරුන්, සහෝදර සහෝදරියන් හා
ඥාති හිතමිත්‍රාදීන් වෙත පුදන දහම් පැටුරකි.

www.hiddendhamma.net
blog.hiddendhamma.net